

Preveč smo žrtvovali za dosego člena 7

da bi zdaj sodelovali pri reviziji njegovih določil

S 1. februarjem je začel formalno veljati tako imenovani zakon o narodnih skupinah in vlada je tudi že sprejela odredbo o sosvetih, medtem ko so zdaj v pripravi odredbe o slovenskem uradnem jeziku in o dvojezičnih topografskih napisih. Pri tem pa se odgovorni dejavniki na zvezni in deželni ravni povsem zavedajo, da so s takšnim „reševanjem“ nastopili nevarno pot enostranske revizije državne pogodbe. Zato se zdaj na vse mogoče in nemogoče načine trudijo, da bi s prepričevanjem in posebej s pritiski ter z izsiljevanjem spravili koroške Slovence na kolena, da bi se uklonili oktroirani „rešitvi“, ki so jo vlada, zakonodajalec in stranke sprejeli v slepem izpolnjevanju zahtev tistih nespravičljivih sil, ki lahkomišljeno spravljajo v nevarnost tudi ugled in mednarodnopravni temelj Avstrije, samo da bi uresničile svoje nacionalistične cilje. Toda koroški Slovenci smo preveč žrtvovali za dosego člena 7 in za razliko od mnogih drugih še nismo pozabili, koliko žrtev je bilo potrebnih za premaganje nacifašizma in njegovega zločinskega režima, da bi zdaj pristali na rešitve, s katerimi nas hočejo ogoljufati za mednarodna jamstva našega obstoja in naših pravic.

Sredstva, ki se jih zdaj poslužujejo proti nam in našemu vodstvu, so najboljši dokaz, v kako nerodnem položaju se je znašla Avstrija s svojo manjšinsko politiko, ker manjšinskih vprašanj ne rešuje v sodelovanju in sporazumu s prizadeto manjšino, marveč nasprotno mimo nje in proti njenim življenjskim interesom. Naravnost ogabna je licitacija, ki jo vodijo okoli števil občin, v katerih naj bi dobili dvojezične napise: lok pristnokoroške „širokogrudnosti“ sega od 4 občin (na katere bi blagovolil pristati celo KHD) tja do 12 nekdanjih občinskih enot (ki so jih skonstruirali s pomočjo dvomljivih računskih in statističnih trikov). Pri tem pa avtorji in zagovorniki takih mahinacij očitno niti ne občutijo sramu, ko se spuščajo v svoje računske okrobačije, čeprav morajo vedeti, da je sleherno povezovalje dvojezičnih napisov in sploh manjšinskih pravic s kakršnikoli številskimi ali odstotki v očitnem nasprotju s členom 7 državne pogodbe.

Kljub tej povsem javno manifestirani nesramnosti pa je tu in tam le opaziti tudi kakšno zadrego. Gotovo ni naključje, da so si na zvezni ravni merodajni dejavniki v tem vprašanju trenutno naložili popoln molk. Prepuščajo svojim podružnicam na Koroškem, da se priborijo do tristrankarskega kompromisa, „ki bi bil sprejemljiv za veliko večino koroškega prebivalstva“, kar z drugimi besedami pomeni, da bi nanj javno ali vsaj na tihem pristal tudi KHD, medtem ko se za mnenje neposredno prizadele, to je koroških Slovencev, sploh ne zmenijo, saj bodo — kakor je deželni glavar Wagner dovolj jasno zagrozil — rešitev sprejeli tudi proti njihovi volji.

Ravno to pa je tista slepa ulica, v kateri se bo nujno znašla avstrijska manjšinska politika, če se

na merodajnih mestih ne bodo pravočasno prebudili iz prepotentnega naziranja, da se Avstrija lahko poživlja na mednarodne dokumente ter si samovoljno interpretira svoje pogodbenne obveznosti. Da se zavedajo nevarnosti in posledic take samoljubnosti, kaže nedavno opozorilo zunanjega ministra Pahra, ki je dejal, da je državna pogodba „nespremenljiva“ in da trenutno ni mogoče dopustiti nobene spremembe niti „novega preciziranja“ te pogodbe. Sicer je bilo to opozorilo mišljeno samo v zvezi z Lütgendorfovo zahtevo po raketni oborožitvi za avstrijsko vojsko, toda: kar velja za člen 13 državne pogodbe, mora enako veljati tudi za njen sedmi člen!

Torej tudi glede člena 7 je državna pogodba nespremenljiva; tudi manjšinskih zaščitnih določil državne pogodbe Avstrija ne more „na novo precizirati“ tako, kakor bi želela, marveč je mednarodnopravno in moralno obvezana, da ta določila v celoti izpolni po duhu in črki. To pa v prvi vrsti pomeni, da pravice manjšine ne morejo biti pogojene z njeno številčno močjo; pomeni, da teh pravic ni mogoče deliti in dodeljevati po ključu, ki bi ga skonstruirali na osnovi dvomljivih rezultatov osporavanih štetij. Predvsem pa to pomeni, da pri reševanju manjšinskih vprašanj ne gre za take ali drugačne „sporazume“ medstrankarskih licitacij niti za blagoslov nekoliko bolj ali malo manj domovinsko-pravovernih (beri: nemškonalnističnih) krogov marveč gre izključno in samo za spoštovanje mednarodnih pogodb in za izpolnitev pogodbenih obveznosti.

In še nekaj je treba imeti pred očmi: o tem, kako Avstrija izpolnjuje svoje pogodbenne obveznosti, ne bo razsojala Avstrija sama, marveč bodo sodbo o njeni pogodbeni zvestobi in zanesljivosti izrekle podpisnice pogodbe in države, ki so s svojim podpisom pristopile k temu mednarodnemu dokumentu. Zato si izstavlja slabo pričevalo tisti avstrijski predstavniki, ki se delajo slepe in gluhe za vsa opozorila na neizpolnjena določila državne pogodbe. V dvomljivo luč pa se postavljajo tudi tisti, ki vodstvu manjšine očitajo demagogijo (Schaumschlägerei), ker noče in ne more pristati na vsiljene „rešitve“, ki pomenijo očitno revizijo določil te pogodbe.

Po 30 letih vladanja demokristjanov v tržaški pokrajini je bil ta teden za novega predsednika pokrajinskega sveta izvoljen socialist Lucio Ghersi, ki je zamenjal dosedanjega dolgoletnega predsednika Michela Zannettija.

S tem se tudi v Trstu začenejo izvajati posledice, do katerih je prišlo po obeh zadnjih volitvah, namreč 15. junija 1975 in 20. junija 1976, ko so krščanski demokrati izgubili svojo dotedanjo večino in so se močno okrepile napredne sile. Pri tem je posebno zanimivo, da se je levica prvič postavila kot resna in konkretna pravna in politična alternativa, čeprav še nikakor ni rešeno vprašanje, katere sile bodo stopile v novi odbor in v koalicijo.

Tako čaka novega predsednika zapletena naloga, kako sestaviti pokrajinski odbor. Pri volitvah so se zanj namreč poleg komunistov in socialistov izrekle tudi tak imenovane laične skupine (liberalci, socialdemokrati, republikanci in Slovenska skupnost), ki pa bi sicer nujno potrebno sodelovanje komunistov najraje omejile na najmanjši obseg; obratno pa komunisti o takih omejitvah prav nič niso navdušeni, saj kot druga najmočnejša skupina v pokrajinskem svetu upravičeno pričakujejo in terjajo ustrezno mero soodločanja.

Novi predsednik pokrajinskega sveta Lucio Ghersi je pristaš levičarske struje v socialistični stranki. Takoj po izvolitvi je izjavil, da bo skušal sestaviti odbor na osnovi jasnega programa, ki ga je začrtal na osnovi tehle naloge: predvsem gre za gospodarski razvoj Trsta,

VELEPOSŁANIK SFRJ VLAHOV:

Mimo manjšine ne more biti rešitve

Na poslovnem sprejemu, ki ga je prejšnji teden priredil na čast dosedanjega jugoslovanskega veleposlanika v Avstriji inž. Gustava Vlahova, je zunanji minister dr. Willibald Pahr dokaj pozitivno ocenjeval razvoj odnosov med obema državama. Zlasti je opozoril na sodelovanje na gospodarskem in turističnem področju in v dokaz avstrijske „širokogrudnosti“ omenil tudi podporo, ki jo Avstrija daje načrtom za gradnjo cestnega predora pod Karavankami; razumevanje je pokazal celo za prenos televizijskih programov — le da ne bi prišlo do „motenj“ avstrijske TV.

Minister Pahr je omenil tudi manjšinsko vprašanje in člen 7 državne pogodbe ter v tej zvezi opozoril na zakon o narodnih skupinah in na tristrankarski dogovor o „reševanju“ še odprtih vprašanj. Omenjeni zakon naj bi po možnosti prispeval k ohranitvi manjšin, je dejal minister, vendar pa ne more preprečiti naravno asimilacije.

Veleposlanik Vlahov je prav tako omenil razne oblike sodelovanja, posebej pa je opozoril na nerešeno manjšinsko vprašanje, ki še vedno bremeni odnose med obema državama. Dejal je, da sicer obstaja dogovor treh strank, toda — kot je naglasil — „prizadete so vendar štiri stranke, namreč tudi manjšina sama, brez katere pa je težko doseči rešitev“. Zakon o narodnih skupinah po mnenju Jugoslavije ni takšna rešitev, je dejal veleposlanik Vlahov, hkrati pa izrazil upanje, da bo končno le uspelo doseči rešitve, ki bodo sprejemljive tako za manjšine kot tudi za Jugoslavijo.

Pravice človeka na zasedanju komisije OZN

V palači OZN v Ženevi se je pred dnevi začelo 33. zasedanje komisije OZN za pravice človeka. Predstavniki včlanjenih držav bodo na svojem sestanku razpravljali o vrsti vprašanj, med katerimi je tudi nekaj takih, ki jim gre posebna pozornost.

V ta okvir sodijo predvsem vprašanja, kot so kršitev pravic človeka v Čilu, vprašanje ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic in teptanje pravic človeka na afriškem jugu ter podobni problemi. Za obravnavo teh vprašanj so bila pripravljena izčrpana poročila o anketah delovnih skupin o razmerah v Čilu in na jugu Afrike. Delovni skupini sta namreč podrobno proučili stanje v omenjenih delih sveta ter

zbrali številna ustna pričevanja in pismene izjave, ki ustvarjajo jasno podobo o tem, kaj se dogaja na teh dveh območjih. Kar zadeva afriški jug, bodo v razpravi posvetili posebno pozornost kratenju pravic človeka ter politični, vojaški in ekonomski pomoči rasističnim in kolonialnim režimom.

Na dnevnem redu letošnjega zasedanja komisije OZN za pravice človeka so med drugimi vprašanji tudi pravice človeka v zvezi z napredkom znanosti in ravnanje z zaporniki, ki so izpostavljeni surovemu, brezdušnemu in poniževalnemu trpinčenju. Nadalje bo razprava obsegala tudi vprašanja pravic človeka na Cipru, izkoriščanja delovne sile in podobno.

Za predsednika letošnjega zasedanja komisije OZN za pravice človeka je bil izvoljen vodja jugoslovanske delegacije, veleposlanik Aleksander Božovič. S tem je komisija izrekle posebno priznanje Jugoslaviji, ki s svojo politiko neuvrščenosti dela za izboljšanje sodelovanja med narodi in po svojih močeh prispeva k temu, da bi bile vsem ljudem in narodom sveta v resnici zagotovljene vse pravice človeka. Med te pravice pa brez dvoma sodijo tudi pravice narodnih manjšin, kjer Jugoslavija prav tako daje zgled s svojim praktičnim uveljavljanjem resnične enakopravnosti vseh svojih narodov in narodnosti. Prav to pa ji daje tudi vso pravno in moralno pravico, da se odločno poteguje za pravice in enakopravnost tistih delov svojih narodov, ki živijo v drugih državah.

Tako bodo na zasedanju v Ženevi posvetili pozornost številnim vprašanjem, ki so vsebovani v sklepnih dokumentih helsinške konference o sodelovanju in varnosti v Evropi. Zato pa menijo, da bo to zasedanje važno merilo tudi z ozirom na letošnji sestanek v Beogradu, kjer bodo delali prve zaključke o izvajanju helsinških sklepov.

Zanimiva sprememba v Trstu

o čemer bo treba sklicati tržaško gospodarsko konferenco, ki naj bi obravnavala nove perspektive, ki jih nudi osimski sporazum (sklenjen med Italijo in Jugoslavijo ter obsega predvsem tudi rešitve gospodarskih vprašanj — op. ured.); izvajanje sporazuma in njegovih gospodarskih določil mora biti v ospredju političnega zanimanja.

In Ghersi se je v svoji prvi izjavi opredelil tudi glede vprašanja slovenske narodnostne skupnosti, ki je naglasil: „Posebno pozornost bomo posvetili problemom slovenske etnične manjšine. Mislim, da so čas in okoliščine dozorele, da predložimo pokrajinskemu svetu v odobritev spremembo pravilnika sveta, tako da bomo omogočili slovenskim svetovalcem govoriti v pokrajinskem svetu v svojem jeziku.“

Prav to vprašanje posebej omenja tudi Primorski dnevnik v članku, s katerim komentira izvolitev socialist za novega predsednika pokrajinskega sveta. Takole pravi: Povsem nujno je, da Slovenci sledimo temu preokretu z veliko pozornostjo, saj si od uveljavljanja naprednih sil pričakujemo hitrejšo in učinkovitejšo reševanje vprašanj, ki se tičejo naše narodnostne skupnosti. Nekaj takih vprašanj bo moralo kaj kmalu priti na dnevni red pokrajine, v prvi vrsti vprašanje rabe slovenščine v pokrajinskem svetu. Sprememba pravilnika, ki naj izrecno predvideva možnost slovenskih svetovalcev, da se izražajo v materinščini, bi pomenila — za nas Slovence — najboljšo vizitko nove pokrajinske uprave.

Manjšina mora sama odločati in pristajati na vse sklepe ki v kakršnikoli obliki zadevajo njene interese

V Kulturnem domu v Trstu je bil pred nedavnim tridnevni simpozij, ki ga je tamkajšnji Slovenski raziskovalni inštitut priredil o sociogospodarskih in prostorskih problemih slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Prireditve, ki pomeni dragocen korak v obravnavanju ključnih vprašanj Slovencev v Italiji, so se udeležili številni strokovnjaki, pa tudi visoki predstavniki znanstvenih ustanov ter družbenopolitičnih forumov iz dežele Furlanije-Juljske krajine kot tudi iz SR Slovenije. Po splošnem mnenju strokovnjakov je posvetovanje dalo rezultate mednarodne vrednosti, predvsem pa pomeni odločilen korak k smotrnejšemu obravnavanju ter vrednotenju socioekonomskih in prostorskih vprašanj, ki so z mnogih vidikov življenjskega pomena za slovensko narodnostno skupnost v Italiji.

Simpozij je predstavljal prvo znanstveno obdelovanje gospodarske problematike slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Slovenski raziskovalni inštitut ga je priredil po večmesečnih raziskavah v Beneški Sloveniji in v Kanalski dolini ter na Goriškem in Tržaškem. Kakšne konkretne probleme so obravnavali, smo poročali že v eni izmed zadnjih števil, ko smo objavili pregled referatov. Na splošno pa je bilo ugotovljeno in poudarjeno, da so sociogospodarski in prostorski problemi življenjskega pomena za manjšino; to velja za slovensko manjšino v Italiji posebej, velja pa tudi za vsako drugo manjšino, torej tudi za slovensko narodno skupnost na Koroškem.

V tej luči je simpozij opozoril na potrebo po načrtnem delu na gospodarskem področju ter na nujnost, da se manjšina, ki živi na obmejnem področju in ob odprti meji, aktivno vključi v soustvarjanje ekonomske politike. Pri tem so referenti izhajali iz dejstva, da so se v preteklosti pri obravnavanju manjšinskih vprašanj ukvarjali samo z nekaterimi manjšinskimi značilnostmi: z enakopravnostjo v človečanskem smislu, z jezikom, kulturo in šolo; povsem pa so zanemarjali socialno-gospodarske in prostorske strukturne značilnosti, ki pa so nepogrešljiv del celovitega subjekta družbene skupnosti narodno-manjšinskega značaja. Tako se narodne manjšine še danes na splošno obravnavajo kot skupnosti, ki imajo lastne značilnosti le na jezikovnem, kulturo-prosvetnem in šolskem področju, ne upoštevajo jih pa, ko gre za njihova specifična socialna, gospodarska in prostorska vprašanja, ki naj bi bila splošno veljavna za vse državne skupnosti, v okviru katerih žive narodne manjšine.

Zaradi takega obravnavanja narodnih manjšin prihaja nujno do dveh procesov, kot je ugotovil eden izmed referentov: na eni strani se nacionalna manjšina čedalje bolj oddvojuje od lastne nacije, na drugi strani pa socio-gospodarska in prostorska struktura države in družbene skupnosti, v kateri živi manjšina, čedalje bolj pogojuje in vsiljuje manjšini drugačne značilnosti. V takšnih okoliščinah je jasno, da je vsaka narodna manjšina historično obsojena na asimilacijo in raznaroditev.

Na osnovi takih izkušenj so v raznih mednarodnih forumih prišli do spoznanja, da je potrebno najti oblike zaščite, ki bi zagotavljale narodnim manjšinam ohranitev njihovih značilnosti. Primer prvega večjega poskusa kompleksnega in celovitega obravnavanja te problematike je prišel do izraza na mednarodni konferenci o manjšinah, ki je bila leta 1974 v Trstu. Sicer pa obstaja v Evropi tudi konkreten primer, kako so bili v praksi sprejeti v upravno, gospodarsko in politično ureditev določene manjšinske skupnosti tudi aspekti sociogospodarske in prostorske zaščite: nemška narodna skupnost na Južnem Tirolskem je dobila določen specifičen status zaščite tudi na sociogospodarskem in prostorskem področju.

Vendar pa je na splošno še vedno opaziti, da se teoretični in praktični narodno-manjšinski vprašanja ne znajo rešiti navideznega nasprotja med nacionalnim in družbenim, med specifičnim in splošnim. To nasprotje izhaja iz skoraj povsod zakoreninjenega načela „lastninskega značaja“ države v pogledu na prostor, družbo in državljane. Država se ima namreč za edinega subjekta, ki odloča o sociogospodarskih značilnostih vseh državljanov brez izjeme. Za državo in večinsko družbeno skupnost je nepojmljivo, da bi odločanje ali soodločanje o prostoru, ki je naseljen z narodno manjšino, prepustili tudi manjšini. Posledice tega se kažejo v krčenju naselitvenega prostora narodnih manjšin ob istočasnem širjenju prostora večinske skupnosti. Zato pri manjšinah zlasti v zadnjem času vedno bolj prihaja v ospredje prav skrb za prostor, ki je ena od bistvenih značilnosti narodne manjšine oz. eno od objektivnih jamstev za njen nadaljnji obstoj in razvoj. S postopnim krčenjem narodnomanjšinskega prostora postaja namreč manjšina s šibko socialno strukturo le rezervoar delovne sile na nizki stopnji kvalifikacije. Na prostoru, kjer živi narodna manjšina, in v sami strukturi manjšine, prihaja poleg tega do procesov, ki vodijo v socialno-gospodarsko degradacijo, v končni konsekvenci pa v asimilacijo in raznarodovanje.

„Da se to prepreči, se mora večinska skupnost na enakopravni ravni soočiti s specifičnimi potrebami narodne manjšine,“ je bilo poudarjeno na tržaškem simpoziju. Uveljaviti se mora pojem „kolektivne enakopravnosti“, ki naj nadomestila v splošnih problemih pojem „individualne enakopravnosti“. Prehod na novo načelo pomeni pritegnitev narodne manjšine k soodločanju o problemih, ki se nanašajo na manjšino kot skupnost in ne kot seštevke pripadnikov. V tej zvezi gotovo ne velja samo za Slovence v Italiji ugotovitev, da mora večina dejansko, v vsakodnevni praksi pokazati, da hoče delati proti asimilaciji manjšine, s tem, da ji prizna vlogo subjekta, ki sam odloča in pristaja na vse sklepe, ki v kakršnikoli obliki zadevajo njene interese.

Tudi po tridesetih letih nacistični zločini niso zastareli

Vodja židovskega dokumentacijskega centra inž. Simon Wiesenthal, znan tudi pod imenom „lovca na nacistične vojne zločince“, si je zaradi svoje dejavnosti nakopal „nemilost“ mnogih osebnosti na visokih položajih. Zaradi tako imenovane „afere Peter“ je prišel navzkriž z vodilnimi predstavniki uradne Avstrije in je bilo slišati, da je „obupal“ — vsaj v Avstriji da ne vidi nobene možnosti nadaljevati s svojim delom.

Vendar so se veselili pregodaj tisti, ki so mislili, da bo Wiesenthal resigniral in da bodo spet lahko mirno spali kljub svoji obremenjeni vesti in preteklosti. Wiesenthal se zaveda, da je njegov urad zadnji te vrste na svetu, zato je toliko bolj važno, da nadaljuje z delom, kajti dokler so na svetu ljudje, ki so zagrešili vojne zločine, je njegov urad nekakšen stalni opomin, zaradi katerega zločinci slabo spijo in tudi to je del kazni za njihove zločine.

Sledove vojnih zločincev odkriva in išče nacistične krivnike že vse od časa, ko so ga zavezniki čete osvobodile iz koncentracijskega taborišča Mauthausen na Zgornjem Avstrijskem. Dokazni material, ki ga je v vojnih letih zbral v svojem dokumentacijskem centru, je pripomogel, da se je tisoč vojnih zločincev znašlo pred sodiščem. Uspešno mu je, da so odkrili Adolfa Eichmanna, moža, ki ga je Hitler zadolžil, da „dokončno reši“ židovsko vprašanje. Našel je Franca Stangla, glavnega poveljnika taborišča Treblinka; prav tako Karla Silberbauerja, moža, ki je aretiral Anno Frank — in še mnoge druge.

Kakor že povedano, je v zadevi okoli FPÖ-jevskega predsednika Friedricha Petra (ki je pripadal zloglasni enotini SS, katere je zagrešila med zadnjo vojno grozne zločine) prišlo tudi do sporov med Wiesenthalom in „uradno“ Avstrijo. Zlasti kancler Kreisky je v tej zadevi zastopal stališče, s katerim je razburil ne le demokratično javnost, ampak tudi vodilne kroge lastne stranke. Sicer pa je do nesporazuma med Kreiskym in Wiesenthalom prišlo tudi v načelnem vprašanju: Kreisky je bil mnenja, da je trideset let po vojni dovolj in da bi zato zdaj lahko prenehali z zasledovanjem nacističnih vojnih zločincev; Wiesenthal je drugega mnenja in tudi avstrijski zakon ne pozna zastaranja takih zločinov.

Trenutno v Avstriji po izjavi Wiesenthala ni nobenega procesa proti nacističnim zločincem in ga verjetno tudi ne bo, čeprav je v teku še vedno 14 preiskav vojnih zločinov. Wiesenthal meni, da se nobena vlada ne bo „omadeževati“ s takim procesom; to je vsekakor značilno za odnos demokratične Avstrije do nacizma in njegovih zločinov.

Nezadovoljen pa je Wiesenthal v teh vprašanjih tudi z zahodnonemškimi oblastmi, kjer sodišča vse prepočasi delujejo, tako da preiskave trajajo po več let. Pravi, da odvetniki nalašč zavlačujejo delo. Zavedajo se, da je večina obtožencev v letih in bolehnih, mnogi pa celo umrejo, preden pride do procesa. Iznašli so tudi novo taktiko: nekaj dni pred obravnavo „zbolijo“ ali prestopajo v bolnišnico kakšno „operacijo“ in tako se izognejo morda celo kazni, ki jim grozi za njihove zločine, ki so jih zagrešili v dobi nacizma. V smislu zahodnonemških zakonov je namreč treba razpisati novo obravnavo, če bi bila prekinitev daljša od desetih dni; navadno pa se zavleče kar za celo leto ali celo dve, preden pride do nove obravnave. Posebno značilen je primer nacističnega zločinca Bruna Streckenbacha, ki ima na vesti milijon žrtv: preiskava se je začela že leta 1956, vendar živi obtoženec še vedno na svobodi, ker je „bolan“.

Pri svojem zasledovanju nacističnih zločinov je napravil Wiesenthal številne izkušnje, med njimi tudi to, da sodelovanje med posameznimi državami glede obravnavanja vojnih zločinov ni vedno najbolj plodno. Posebna zadeva so primeri, kjer zločince skuša najti in izrabiti za svoje namene tajna policija. Znan je pa tudi „afere“ okoli najbolj obremenjenih nacistov, ki jih posamezne države izgleda naravnost ščitijo. V ta okvir sodi npr. tudi hrvaški zločinec Artuković, ki ga ameriške oblasti kljub večkratni zahtevi še vedno niso izročile Jugoslaviji. V Paragvaju živi zloglasni zdravnik taborišča Auschwitz dr. Joseph Mengele; Nemci so že trikrat zahtevali izročitev, vendar brez uspeha. Na vrhu seznama vojnih zločincev pa je tudi Walter Rauff, odgovoren za smrt četrte milijona ljudi; živi kot tovarnar v čilskem mestu Punta Arenas in ga oblasti nočejo izročiti.

Več kot trideset let torej Simon Wiesenthal že zasleduje nacistične zločince, včasih z večjim, drugič z manjšim uspehom. Možnosti za njegovo dejavnost so dokaj omejene, o čemer dovolj zgovorno priča dejstvo, kako mu „pomagajo“ v Avstriji, ki se ima za prvo žrtev nacizma. Kljub vsemu temu pa Wiesenthal ni in verjetno tudi ne bo resigniral. Zaupa predvsem v mladino, ki je dosti bolj objektivna kot pa tista generacija, ki jo v veliki meri bremeni hipoteza nacistične preteklosti in lastne slabe vesti. Obujati to slabo vest pa je nalog, ki jo izpolnjuje Simon Wiesenthal: zavest, da nekdo „brska“ po tej nacistični preteklosti, je posebna oblika kaznovanja za tiste, ki so se zmuznili skozi mreže pravičnosti, ne da bi jih doletela zaslužena kazen.

Narodne manjšine dejavnik mednarodnega razumevanja

Veččlanska delegacija Slovenske skupnosti iz dežele Furlanije-Juljske krajine je bila prejšnji teden na obisku pri SZDL Slovenije. Med razgovori so predstavniki Slovenske skupnosti obrazložili značaj, vlogo in programsko orientacijo svoje politične stranke, hkrati pa prikazali tudi probleme slovenske narodne skupnosti v Italiji sploh, katerih pravična ureditev je ena temeljnih programskih točk Slovenske skupnosti. Delegacija SZDL Slovenije pa je predstavnike Slovenske skupnosti obvestila o notranjem in zunanje-političnem položaju Jugoslavije, pri čemer je bil posebej poudarjen interes Slovenije in Jugoslavije za pozitivno reševanje problemov slovenskih narodnih skupnosti v zamejstvu.

Poseben poudarek je bil v razgovorih dan osimskim sporazumom med Italijo in Jugoslavijo. Delegaciji sta soglašali v oceni, da ti sporazumi odpirajo nove možnosti in perspektive sodelovanja med obema državama in da lahko istočasno pomenijo pomemben prispevek k razreševanju odprtih vprašanj slovenske narodne skupnosti v Italiji. Poudarjeno je bilo, da so narodne manjšine subjekti, ki bi morali živeti v pogojih polne zaščite narodnostnih pravic in brez vsake diskriminacije; biti morajo pomemben dejavnik mednarodnega sodelovanja in razumevanja. Delegaciji sta se zavzeli za dosledno spoštovanje in razvoj takšnega pojmovanja položaja narodnih manjšin v času po ratifikaciji osimskih sporazumov in poudarili pri tem potrebo ustvarjalnega vključevanja narodnih skupnosti.

Govora je bilo tudi o trenutnem položaju slovenske narodne skupnosti v Avstriji ter sta obe strani izrazili podporo koroškim Slovincem in gradiščanskim Hrvatom v njihovem boju za dosledno izpolnitev avstrijske državne pogodbe in posebej njenega 7. člena.

Nad štiri milijarde ljudi živi danes na našem planetu

Število svetovnega prebivalstva je že prekoračilo štiri milijarde, ugotavlja demografski letopis OZN za leto 1975. Če se bo nadaljeval sedanjí letni prirastek 1,9 odstotka, se bo svetovno prebivalstvo v 37 letih podvojilo.

Sredi leta 1975 je živelo na Zemlji 3,97 milijarde ljudi, torej 77 milijonov več kot leta 1974, je rečeno v najnovejši izdaji demografskega

letopisa OZN. Nad polovico svetovnega prebivalstva živi v Aziji, in sicer 2,26 milijarde ali 56,9 %. Na drugem mestu je Evropa s 473 milijoni (to je 11,9 %) ljudi, nato pa sledijo: Afrika z okroglo 401 milijonom (10,1 %), Latinska Amerika s 324 milijoni (8,2 %), Severna Amerika z 237 milijoni (6 %) in Avstralija z 21,3 milijona (0,5 %) zemljanov. Posebej je navedeno število prebivalstva Sovjetske zveze: 255 milijonov ali 6,4 % svetovnega prebivalstva.

Po podatkih OZN so največja naslednja mesta: Šanghaj ima 10,8 milijona prebivalcev, Tokio 8,6 milijona, Mexico prav tako 8,6 milijona, New York 7,7 milijona, Peking 7,6 milijona, London 7,3 in Moskva 7 milijonov. Več kot 5 milijonov prebivalcev pa imajo tudi Bombaj, Kairo, Seul in Sao Paolo.

Glede prirastka vodi med celinami Afrika: v 47 afriških deželah znaša letni prirastek dobra 2 odstotka in se bo v prihodnjih desetletjih povečal na 3 odstotke. Najpočasneje število prebivalstva narašča v Evropi, zlasti v zahodnih deželah, medtem ko za Zahodno Nemčijo in Malto letopis OZN beleži celo nazadovanje. Glede rojstev sta na prvem mestu afriški deželi Senegalija in Niger, kjer se rodi letno povprečno 55 otrok na tisoč prebivalcev. V 26 izmed 37 evropskih dežel je letni prirastek prebivalstva nižji kot 1 %. Najmanj rojstev ima Avstrija (12,3 novorojenčka na tisoč prebivalcev), nato pa sledijo Belgija (12,7), ZDA (14,7), Kanada (15,4) in Japonska (18,6).

V večini dežel sveta živijo ženske dalje kot moški, ugotavlja letopis OZN. Najdaljšo življenjsko dobo dosežejo Norvežanke (77,6 leta), nad 75 let živijo tudi ženske v Franciji, na Nizozemskem, v Kanadi, na Danskem, v Islandiji, v Angliji, v Walesu in v Hongkongu; moški pa živijo povprečno nad 70 let na Norveškem, Nizozemskem, Japonskem, Danskem in v Islandiji ter v Švici in Izraelu. V večini afriških dežel starostna meja ne dosega niti 50 let in v 19 deželah te celine je celo pod 40 leti. V večini evropskih dežel, v Ameriki, v Sovjetski zvezi in Avstraliji povprečna življenjska doba pri ženskah in moških presega 60 let.

OB SLOVENSKEM KULTURNEM PRAZNIKU:

Povsod dostojne proslave Tudi Valentin Polanšek med nagrajenci Prešernovega sklada

Kakor smo koroški Slovenci v torek z otvoritvijo razstave slikarskih del Jožeta Horvata-Jakija in včeraj zvečer s Prešernovo proslavo v celovski „Auli slovenici“ počastili slovenski kulturni praznik, tako so bile in še bodo v teh dneh po vsej Sloveniji in v zamejstvu neštete proslave in prireditve, posvečene temu prazniku, ki ga obhajamo Slovenci vsako leto ob obletnici smrti največjega pesnika Franceta Prešerna.

Osrednja proslava je bila po stari navadi na predvečer praznika v Ljubljani, kjer so v navzočnosti najvišjih predstavnikov slovenskega kulturnega, političnega in javnega življenja ter zastopnikov zamejskih Slovencev iz Avstrije in Italije podelili tradicionalne Prešernove nagrade kot najvišja republiška priznanja za dosežke v kulturi in umetnosti ter nagrade Prešernovega sklada.

Letošnji Prešernovi nagrajenci so Boris KOBE za arhitekturo, slikarstvo, oblikovanje spomenikov, knjižno ilustracijo in pedagoško delo; Branko in Ivan KOCMUT za arhitektonske in urbanistične rešitve; Lojze KRAKAR za pesniško zbirko „Nekje tam čisto na robu“; Miha MALEŠ za grafični, slikarski in ilustracijski opus; Igor PRETNAR za režijo filma „Idealist“ in za celotni filmski opus; Tatjana REMŠKAR za baletno in umetniško ustvarjalnost ter skupina Jože BABIČ, Polde BIBIČ, Darijan BOŽIČ, Beno HVALA, Primož KOZAK, Peter SKALAR in Matjaž VIPOTNIK za izvedbo Hlapca Jerneja na osrednji proslavi ob 100-letnici Cankarjevega rojstva.

Med letošnjimi dobitniki nagrad Prešernovega sklada, ki so jih skupaj podelili 13, je tudi naš pesnik Valentin POLANŠEK, ki je bil nagrajen za pesniške zbirke, „v katerih izpoveduje intimno ter narodno in socialno ogroženost koroškega človeka“. Neposredno s Koroško povezana pa sta še dva nadaljnja nagrajenca:

Vlado HABJAN, ki je dobil nagrado za roman „Trotamora“ (v katerem obravnava koroško problematiko zlasti v dobi druge svetovne vojne) ter

Anton TOMAŠIČ, ki je bil nagrajen za režijo TV drame Janka Messnerja „Vrnitev“.

Slavosni govornik na osrednji proslavi v Ljubljani je bil predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Janez Milčinski. V svojih izjavah je opozoril, da je malokateremu svojemu članu kdaj kakšen narod naklonil tolikšno čast, kot jo je — na žalost šele po smrti, in šele potem, ko je narodnoosvobodilna revolucija na široko odprla vrata njegovemu vsestranskemu

kulturnemu uveljavljanju — naklonil slovenski narod svojemu velike-mu pesniku Francetu Prešernu. Predsednik SAZU pa je poudaril tudi veliki pomen „lastnosti, ki jih štejemo kot pomembne za sodelovanje in sožitje med posamezniki, lastnosti, ki se skušajo uveljaviti tudi v odnosih med narodi in narodnostmi in med državami“. Pri tem je omenil zlasti človekove pravice

ter jezik kot posredovalca med kulturami narodov in narodnosti ter ustvarjalca strokovnih in znanstvenih, pa še posebej človeških vezi med ljudmi.

Poseben poudarek slovenskemu kulturnemu prazniku pa so kot običajno spet dali v Prešernovem mestu Kranju, kjer se je oziroma se bo v okviru tradicionalnega Prešernovega tedna zvrstilo okrog dvajset kulturnoumetniških prireditev, spominskih svečanosti in drugih manifestacij. Osrednje mesto zavzema v tem okviru teden slovenske drame, ki se bo zaključil jutri. Odprli so štiri razstave, med katerimi je posebno pomembna razstava o Simonu Gregorčiču, posvečena 70-letnici njegove smrti. Ob Prešernovem grobu je bila tradicionalna spominska svečanost, na kateri je sodeloval pevski zbor „France Prešeren“. Zasluznim kulturnim delavcem kranjske občine pa so podelili Prešernove plakete.

Zanimiv pogled v bogastvo Jakijeve umetnosti

V počastitev slovenskega kulturnega praznika je bila v torek 8. februarja v dvorani „Aula slovenica“ v Celovcu odprta razstava del znanega slovenskega umetnika Jožeta Horvata-Jakija. Razstava, ki obsega 24 olj, 10 grafik iz cikla „Boj demonov“ ter 4 tapiserije, ostane odprta do 25. februarja.

Med udeleženci otvoritvene svečanosti je predsednik društva „Aula slovenica“ pozdravil tudi številne častne goste. O umetniku in njegovi ustvarjalnosti pa je spregovoril ravnatelj Moderne galerije v Ljubljani Zoran Kržišnik, ki je Jakijevo umetniško osnovanje takole predstavil:

Ob silnem snovanju sadi Jože Horvat Jaki gotovo med močne, izvirne, prvobitne in prav nič zadržane umetniške osebnosti, ki so redke v današnji civilizaciji. S prekipajočo silo, ki ne pozna brzd žole, ne notranjih zavor uravnajočega kritičnega duha, vre iz umetnika presenetljiv umetniški opus. Njegovo ustvarjanje je kot samohotni pojav narave: nasilen, v formi včasih robot, toda vedno spontan, vedno iskren, brez poze in arhitekturne laži. Lahko rečemo, da to delo pozna kot vsako druga nižine in višine; ne pozna pa zastoja, negotovosti ali mučnega prikrivanja praznin. In razen tega je v njem spoznaven razvoj, čeprav ne premočrten, porojen nagonsko, toda nato spet in spet preizkušen, dokler ne zazveni s svojo polno vrednostjo.

Tudi tokrat na tej razstavi se nam prikazuje Jaki kot vizionar: zavestno in podzavestno, sanje in resnico, obstoj in minevanje, preteklost in prihodnost, zajema z enakim navdušenim priljubljenjem, zakaj vse, kar je, kar vidi in sluti, se zlija vanj v en sam mogočen tok življenja, ki ga komaj sproti lovi v obilici njegovih form in barv.

Jaki je svojski ustvarjalec novega sveta. Iz čudovito nedotaknjene, silnega in kaotičnega jedra bivanja bruha na dan poleg oblike in barve tudi čustva in pomene. Element časa, kakor da ga ni;

vse tisto kar vrednoti naša vrednost kot zaporedno, kot razne stopnje razvoja, živi pri njem istočasno, simultano. Zato je v njegovih figurah, oblikah tako pogosto zajeto vse troje: rast, zrelo bivanje in razkroj. Zato si skušamo odgovoriti na osnovno vprašanje, ki ga hote ali ne hote zastavljamo pred vsakim njegovim delom: ali pritrjuje življenju ali ga zanika, in kje je sploh njegovo mesto?

Kot ustvarjalec Jaki življenju gotovo pritrjuje. Znal je ohraniti nedotaknjeno pripravljenost, sprejemali vlise in dojme, kakršne koli vrste in intenzivnosti. Prav gotovo ga spet in spet navdihujejo predmeti in forme materialnega sveta; tako rekoč nezmožen je prezreti karkoli. Lahko bi rekli, da Jaki gleda z rokami, videti se pravi zanj predelati, okrasiti, izraziti. Čustvena podlata človeškega bivanja živi v njegovih delih v vsej prvobitni moči in sijaju povsem nedotaknjene od skepe stoletij civilizacije. Če mu pomeni čudni svet radost, praznik našega obstoja, pa mu vsa čustvenost govori o njegovem tragičnem smislu. Pretresen stoji pred bolečino, minevanjem, smrtjo. Med številnimi navdihmi je gotovo motiv, ki se v Jakijevem delu neprestano vrača, natičnejši motiv oči — zasledujočih, oprežujočih, nikoli utrujenih oči; naslednji pa motiv človeškega trpljenja, nemega trpljenja brez besed, ki mora nasilno prevzemati drugi, tretji obraz. Skozi vse to prodira groza zasledovanja; in zgovornega trpljenja, ki se na najbolj presenetljivem mestu družijo v enkratno umetniško vizijo.

Ob Jakiju so kritiki ponovno poudarjali in povedali ne samo, da je samostojen, temveč tudi, da ustvarja zunaj vseh šol in smeri v svetlu, ki ga je ustvaril sam zase. In še, da je s svojim ustvarjanjem dokazal, kako slikarske možnosti nimajo meja. Resnica je, da ga ni mogoče vključiti v katerokoli strujo in da ne prenaša kakršnekoli zunanje discipline, da bi zanj vsakršno podrejanje notranjim zahtevam šlo pomenilo ravno toliko kot omejevanje in zatiranje njegove lastne ustvarjalnosti.

AULA SLOVENICA CELOVEC — PAULITSCHGASSE 5 — 7

Vljudno Vas vabimo na razstavo slikarskih del

Jožeta Horvata Jakija

Jože Horvat-Jaki: BOJ DEMONOV (tapiserija)

Razstava bo odprta do 25. februarja 1977, in sicer od ponedeljka do petka od 13. do 17. ure.

Prisrčno vabljeni!

DR. ANTON SVETINA

PRISPEVKI K ZGODOVINI ŠMihela pri Pliberku

V letu 1651 je cerkev plačala na davkih 28 goldinarjev in 6 reparaev; v ta znesek je vračunana tudi vojaška naklada.

Nato sta bila zaslišana cerkvena ključarja Simon Prenner in Pankrac Rudolf, ki sta izjavila, da se vršijo pri tej podružnici obvezne maše na dan proščenja in v dnevih praznikov tistih svetnikov, ki so jim posvečeni stranski oltarji. Razen teh obveznih maš se vrši v Dvoru še 10 maš zoper neurje. Za devet teh maš da cerkev iz svoje blagajne po en goldinar.

3. Podružnična cerkev sv. Martina in sv. Ulrika v Večni vasi

Iz Dvora je šel vizitator isti dan, 22. marca 1652, v Večno vas, kjer je pri pregledu podružnične cerkve ugotovil tole: Glavni oltar v koru cerkve je posvečen svetnikom Martinu in Ulriku. Na epistolski strani sta nameščena dva stola, katerih drugi in večji je še uporaben, prvega in oltarju bližjega pa naj odstranijo, ker je neuporaben in dela napoto vernikom, ki hodijo okoli oltarja. Na evangelijski strani oltarja se nahaja tudi stol, ki stoji nad prvim stopniščem. Tudi tega je dal vizitator odstraniti. Na evangelijski strani peljejo vrata v zakristijo. Za temi vrati je leseno stopnišče v stolp, ki je bil zidan nad zakristijo. Vizitator je naročil, naj namestijo močnejše vrvi za zvonjenje, ki visijo iz stropa zakristije. Stopnišče v stolp pa naj odstranijo iz zakristije in namestijo zunaj stolpa iz podstrešja, ki je naslonjeno na stolp, vrata se pa naj zazidajo, da

bo notranjost kora postala čista in tista stran kora sproščena.

Cerkveni kor je visok 18, dolg 18 in širok 11 vatlov. Na epistolski strani se nahaja oltar Device Marije, na evangelijski strani pa oltar, posvečen sv. Marjeti, ki pa je podrt, namesto njega pa je bil postavljen oltar sv. Valentina, na katerem stoji podoba sv. Valentina in sv. Kristofora, podoba sv. Marjete pa je prislonjena k oltarju Device Marije. Cerkev ima dvoje vrat, pri vsakih se nahaja zidana posoda za posvečeno vodo. V sredini evangelijske strani, kjer je poprej stala soha sv. Valentina, stoji krstni kamen, naslonjen na zid, ki pa ni posvečen. Ker pa je ugotovljeno, da spada pod to podružnico le kakih 24 družin, ker prinašajo h krstu na leto le dvoje do troje otrok, ker se tu ne vodijo knjige rojstev in umrlj in ker farani pokopavajo mrljice brez vednosti in dovoljenja župnika, jim je vizitator zagrozil, da bo pokopališče praglašeno za neposvečeno, če bodo še naprej pokopavali brez dovoljenja vikarja.

Nato je vizitator zaslišal cerkvene ključarje Joba Klemenca, Andreja Lipuša in Valentina Sežuna o stroških, ki so jih imeli za cerkvene potrebe, ter o obveznih mašah, ki so zabeležene v prepisu stare knjige iz leta 1537 v nemškem jeziku. Cerkevne račune in urbar shranjujejo v skrinjici, ki se zapira s tremi ključi. En ključ hranijo cerkveni ključarji, en ključ župni upravitelj in en ključ upravitelj pliberškega gospodstva na osnovi pravice do od-

vetništva. Ker pa ni bilo pri roki ključa, ki ga hrani pliberško gospodstvo, vizitator ni mogel pregledati cerkvenega urbarja. Naročil je, naj cerkveni ključarji preskrbijo tretji ključ in je vizitator pregledal ta urbar potem čez dva dni, 24. marca v župnišču v Šmihelu. Ugotovil je tole: Cerkev ima pravico pobirati pristojbino od 22 krav in 20 ovc. Denarja je na razpolago 40 goldinarjev. Cerkev ima osem podložnih kmetij, ki plačujejo na davku in vojaški nakladi 57 goldinarjev, 40 krajcarjev in 3 noviče. Nadalje se nahaja v posesti cerkve 15 njiv, ki donosajo cerkvi 19 goldinarjev 36 krajcarjev dohodha. Leta 1651 je cerkev plačala deželi 73 goldinarjev na davkih in vojaški nakladi, tako da je cerkvi ostalo 4 goldinarje, 25 krajcarjev in 3 noviče.

4. Podružnična cerkev sv. Tomaža na Metlovi

Prihodnji dan, to je 23. marca 1652, je vizitator pregledal še ostalih šest podružničnih cerkev župnije Šmihel pri Pliberku in začel na Metlovi. Ugotovil je, da je bilo pri vizitaciji leta 1631 naročeno, naj se edini oltar cerkve popravi, kar je bilo izvršeno, ker je oltar krasila nova pozlačena ikona. Ta cerkev je bila majhna, saj je kor meril v dolžino le 7, v višino in širino po 8 vatlov, ladja cerkve pa je bila visoka 10, široka 10 in dolga 13 vatlov. Cerkev ima dobro krito streho, nad katero se v njeni sredini dviguje lesen stolp, ki ima dva zvonca; njih vrvi visijo v sredo cerkvenega kora. Zunaj cerkve je štirikoten prostor, ki služi za cerkveno pokopališče in ki je obdan s plotom.

Urbar te cerkve izkaže 4 krave in 18 ovc, podvrženih cenzusu, in enega podložnika, ki daje cerkvi na rednih dajatvah za davek, vo-

jaško naklado in zakupnino 6 goldinarjev ter tri mernike pšenične moke in tri mernike ovsy. Urbar izkazuje še pet njiv, ki služijo cerkvi 2 goldinarja 27 krajcarjev. Leta 1651 je cerkev plačala deželi na davku 2 goldinarja 24 krajcarjev in na vojaški nakladi 4 goldinarje. Nato sta bila zaslišana cerkvena ključarja Nikolaj Kariš in Andrej Kaspern o stroških, ki sta jih imela za olepšanje cerkve. Med drugimi sta navedla, da je stala nabava nove oltarne slike 30 goldinarjev, popravo notranjosti kora in treh oken pa 40 goldinarjev. Glede obveznih maš, ki se opravljajo pri tej podružnici, sta cerkvena ključarja izjavila, da obavlja pri tej cerkvi letno po tri maše tudi komendator z Rebrce, ki pobira v tej sosesčini desetino od nekaj njiv.

5. Podružnična cerkev sv. Vida v Kazazah (Ecclesia S: Viti in Edling)

Vizitator ugotovi, da ima ta cerkev le en oltar, ki je z vsem potrebnim opremljen. Cerkevni kor je 8 vatlov visok, ravno toliko dolg in širok, ladja cerkve pa je visoka 9 vatlov, široka 16 in dolga 33 vatlov. Okoli cerkve je pokopališče, ki ga obdaja plot. Pred cerkvenimi vrati leži velik kup kamenja, ki ga naj odstranijo in ta prostor izravnajo. Na evangelijski strani kora je v zidu luknja, ki jo naj zazidajo. V sredino strehe je zgrajen stolp, ki ima le en zvon. Vizitator naroča, naj se nabavi drugi zvon na račun dolga, ki ga ima cerkveni podložnik Nikolaj Vutej napram cerkvi in ki odlašja z plačilom. Zato vizitator naroča, naj se njegova hupa preceni in če bo vrednost kmetije večja kot njegov dolg, bo škof odločil, ali se naj hupa proda, da ne bo cerkev oškodovana in da ne bojo kupci zastrašeni.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Iskreno čestitamo!

Lepo število gratulantov se je zbralo 8. februarja v spodnji dvorani kulturnega doma v Skočjanu, da čestitajo dvema zaslužnima kulturnima delavcema koroških Slovencev k visokemu jubileju: Foltiju Hartmanu in njegovi sestri Milki.

Obeh danes ni več treba predstaviti. Saj nista znana samo po vsem našem ozemlju — sta simbol kulturnega ustvarjanja in prosvetnega delovanja koroških Slovencev sploh. Folti Hartman kot dolgoletni centralni pevovodja Slovenske prosvetne zveze, njegova sestra Milka Hartmanova pa kot avtorica nešteti slovenskih pesmi, ki so rasle iz domače zemlje, v melodiji marsikatero že danes ponarodele in tako postale last celotnega slovenskega prebivalstva na Koroškem. Folti Hartmann je praznoval svojo sedemdesetletnico, Milka pa je slavila 75-letnico.

V imenu domačega prosvetnega društva „Vinko Poljanec“, ki je vabilo na prigrizno proslavo, je ob začetku spregovoril predsednik Miha Kap in čestital obema jubilaroma. Nato so zapeli domači pevci pod vodstvom Hanzija Kežarja in jubilarntoma s pesmijo izrekli čestitke in zahvalo za vse njuno delo. Predsednik Slovenske prosvetne zveze Valentin Polanšek je v rimani obliki na kratko narisal življenjsko pot in delo obeh slavljencev in jima predal v znak hvaležnosti vsakemu šopek rdečih nageljnov. V imenu ZSO se je predsednik dr. Franci Zwitter priključil velikemu krogu gratulantov. Kot osebni prijatelj Hartmanove družine in kot predstavnik kulturnega življenja Slovenije pa je spregovoril še umetniški vodja Slovenskega okreta Bogdan Pogačnik. V svoji zdravljici je opozoril na terminsko soupadanje slovenskega kulturnega praznika s proslavo obeh slovenskih kulturnih delavcev Foltija in Milke. Obema gre priznanje, da slovenska pesem na Koroškem še živi in da si zlasti danes utira pot v čedalje širšo mednarodno javnost. Dokler pa bo živa slovenska pesem, tako dolgo bo živ tudi slovenski narod na Koroškem.

S Prešernovo Zdravljico, ki jo je zapel moški zbor SPD „Vinko Poljanec“, je bil „uradni“ del proslave zaključen; jubilarnta in gratulanti pa so skupno še dolgo v noč praznovali ob domači pesmi in kapljici.

Slovenski vestnik se priključuje krogu gratulantov ter Milki in Foltiju iskreno čestita!

Gimnazijski ples je tudi letos dobro uspel

Prejšnji četrtek so vabili letošnji maturantje Zvezne gimnazije za Slovence na tradicionalni gimnazijski ples, ki je bil v veliki dvorani Delavske zbornice v Celovcu. Gimnazijski ples je druga največja družabna prireditev za Slovencem plesom in vsako leto se odzove povabilu veliko število ljudi iz vseh krajev od Šmohorja pa tja do Žvabeka. Tudi letos se je zbralo lepo število ljudi, da se v prijetni družabnosti zavrtijo ob lepih zvokih in se pomenijo o številnih problemih.

Zastopnik maturantov je med udeleženci posebej pozdravil generalnega konzula SFRJ v Celovcu Bojana Lubeja, celovskega župana Guggenbergerja, predstavnike obeh slovenskih osrednjih organizacij ter številne druge vidne zastopnike organizacij in ustanov iz Koroške in sosednje Slovenije.

Gimnazijski ples so otvorili maturantje, nato pa so se ob zvokih ansamblov „Fantje treh dolin“ ter

„Katarinski fantje“ kot prvi zavrteli častni gostje. Plesišče je bilo kaj kmalu nabito polno in takoj se je pričela vesela družabnost. K prijetnemu vzdušju sta bistveno prispevala oba ansambla, ki sta igrala zelo marljivo, tako da je prišel na svoj račun vsak obiskovalec plesa.

Dolgo v noč se je čula pesem in glasba; ljudje so za nekaj ur pozabili, da jih naslednji dan spešaka trdo vsakdanje delo. Prijetno razpoloženje je v začetku nekoliko molilo le to, da je eden od ansamblov očito prezrl, da igra na slovenski prireditvi.

Sicer pa je treba pohvaliti letošnje maturante, da so svojo prireditev izvrstno organizirali; dober obisk je bil največje zadoščenje za ves trud. Omeniti je še treba, da je gimnazijski ples dosegel že precej visoko raven in je želeli, da bi prihodnji letniki prav tako uspešno nadaljevali to tradicijo.

Drabosnjakovo priznanje za dopisnika Zvoneta Zorka

Preteklo sredo so se odborniki Zveze slovenskih organizacij s predsednikom tovarišem Francijem Zwitterom in tajnikom tovarišem Feliksom Wieserjem poslovali od

tovariša Zvoneta Zorka, dolgoletnega koroškega dopisnika Dela, glasila Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, in ljubljanskega radia ter televizije. Poslovnega večera v Bilčovsu sta se udeležila tudi jugoslovanski generalni konzul in konzul Beno Zupančič.

Ob tej priložnosti je predsednik Franci Zwitter izročil Zvonetu Zorku „Drabosnjakovo priznanje“, ki mu ga je na svoji zadnji seji podelil odbor Slovenske prosvetne zveze za dolgoletno delo, ki ga je odlikovanec

zelo uspešno in z veliko ljubeznijo do nas koroških Slovencev in v našo korist vršil. Tovariš Zwitter je še posebej naglasil, da je Zorko vršil to svoje delo prav v letih, ko je bil položaj za Slovence na Koroškem posebej težak, ker je bil pritisk na slovensko manjšino izredno hud. Zwitter je dejal, da je zlasti odlikovanec prispeval velik delež k temu, da je bila široka javnost v Sloveniji dobro obveščena o dogajanjih na Koroškem, tako o boju slovenske manjšine za uresničitev določil avstrijske državne pogodbe, o takorekoč vsakodnevnih diskriminacijah manjšine in o izgrelih nemških nacionalistov, kot tudi o uspešnem delovanju koroških Slovencev na političnem in kulturnem področju, pa tudi o težavah, ki so se porajale s tem v zvezi. V teh letih svojega bivanja in delovanja na Koroškem se je Zvone Zorko izkazal kot velik in iskren prijatelj koroških Slovencev, kot človek, ki je tudi s srcem živel med narodnostno skupnostjo. Tudi zaradi tega ga je predsednik Zwitter prosil, da bi še vnaprej ostal povezan z življenjem koroških Slovencev.

V svojih besedah se je Zvone Zorko zahvalil za odlikovanje in rekel, da slovo z dopisniškega mesta v Celovcu zanj prav gotovo ne pomeni slovo od koroških Slovencev.

Ob isti priložnosti je predsednik Zwitter izrekel tudi dobrodošlico tovarišu Marjanu Sedmaku, nasledniku Zorka na odgovornem dopisniškem mestu. Novega dopisnika, ki že nekaj mesecev poroča s Koroškega, je prosil, da bi nadaljeval delo v smislu odhajajočega.

Sončni vlak 1977

Delovna skupnost „Sonnenzug“ (Sončni vlak) bo tudi letos organizirala potovanje za telesno pohabljeni s takimi imenovanim „sončnim vlakom“ po srednji Evropi. Potovanje bo zajelo dežele Avstrijo, Italijo (Južno Tirolsko), Švico, Liechtenstein in Zvezno republiko Nemčijo (Baden-Württemberg).

Telesno pohabljeni, ki se nikdar niso udeležili omenjene vožnje in ki so za takšno vožnjo sposobni, se lahko potem dopisnice prijavi na sledeči naslov: Sonnenzugskomitee, Floragasse 4/1/2, 1040 Wien.

Osebe, ki so priključene na vožnjo, se lahko upošteva za potovanje samo v primeru, da lahko brez težav sedijo v oddelku vlaka.

Delovna skupnost „Sonnenzug“ prosi za denarne podpore na konto Zadržne centralne banke 670.000 „Sonnenzug“ pri Poštni hranilnici številka konta 4236.083. Položnice so na razpolago pri Raiffeisnovkah in na poštah uradih.

8. KOROŠKI KULTURNI DNEVI

OD 17. DO 19. FEBRUARJA 1977
V PROSTORIH ZVEZNE GIMNAZIJE ZA SLOVENCE V CELOVCU

S P O R E D

SREDA, 16. FEBRUAR

19.30 Otvoritev razstave „Avstrijsko odporništvo“
Valentin Polanšek: „Pričevanja“

ČETRTEK, 17. FEBRUAR

19.00 Otvoritev 8. Koroških kulturnih dni
Metod Mikuž: Temeljne prvine fašizma kot zgodovinskega pojava

PETEK, 18. FEBRUAR

9.00 Wolfgang Neugebauer: Der österreichische Widerstand 1938—1945

10.00 Karel Šiškovč: Fašizem v Italiji

11.00 Karel Prušnik-Gašper: Protifašistični boj koroških Slovencev

14.30 Teodor Domej-Vladimir Klemenčič-Franc Wutti: Popis posebne vrste v luči popisovanja občevalnega jezika pri dosedanjih popisih

15.30 Teodor Domej-Avguštin Malle: Slovensko izobraženstvo na Koroškem in protislovensko delovanje

20.00 Filmska predstava: Der gewöhnliche Faschismus

SOBOTA, 19. FEBRUAR

9.00 Raziskovalni kolektiv [Celovec, Dunaj, Gradec, Salzburg; vodja Erik Prunč]: Informacija ali propaganda? (Ideološka ozadja časopisnih besedil in publikacij o koroških Slovincih)

14.00 Forumska diskusija na temo „Je fašizem mrtev?“

Na podiju sodelujejo: Robert Buchacher — Profil Dunaj, Hanns Haas — univerza Salzburg, Willibald Holzer — univerza Celovec, Karel Šiškovč — Slovenski raziskovalni inštitut Trst, Reginald Vospennik — Celovec
Vodja diskusije — Janko Zerzer

Za pripravljalni odbor

dr. Janko Zerzer l. r.

dr. Avguštin Malle l. r.

Št. Vid v Podjuni

Že dalj časa so ljubitelji našega prosvetnega društva izražali željo, da bi igrala skupina speš uprizorila kakšno igro. Kajti igre so med ljudmi priljubljene in tovrstne prireditve vedno dobro obiskane.

V nedeljo 30. januarja je bilo speš enkrat tako daleč. V nabito polni dvorani pri Voglu v Št. Primožu je domače društvo pod režijo Mirka Cegnarija uprizorilo veseligr v treh dejanjih „Klobčič“. O

vsebinski igre ni treba veliko govoriti, saj je preprosta in lahko razumljiva. Predvsem pa bralcem priporočamo, da si igro sami ogledajo, ker bodo šentvidski igralci z njo gostovali še v drugih krajih, poleg tega po jo nameravajo ponoviti tudi na domačem odru. Nikomur, ne bo žal, vsakdo se bo lahko po mili volji nasmejalo.

Igra je bila izvrstno podana. Naši „stari zajci“ na odru so pokazali, da še vedno najbolje igrajo — tako Marko Polzer, Foltej Rupic, Nanej Polcer in Jozej Krasnik. Pa tudi mlajši igralci, kot so Hanej in Micej Hobel, Maks Wutej, Melita Weitzer in Danica Kežar, prav nič niso zaostajali. Z navdušenim aplavzom se je občinstvo zahvalo za njihov trud.

V soboto 5. februarja so šentvidski igralci z veseligr „Klobčič“ gostovali pri Foltu v Slov. Plajberku, v nedeljo 6. februarja pa so z njo razveselili gledalce, ki so se zbrali pri Šoštarju v Globasnici. Na obeh prireditvah je bil obisk zelo dober.

Slovensko prosvetno društvo
„Danica“, Št. Vid v Podjuni
Vabilo na

● 5. PLES „DANICE“

v soboto 19. 2. 1977 s pričetkom ob 19.30 uri pri Voglu v Št. Primožu.

Igrajo: „Veseli Kapelčani“
(The Spiders).

Na sporedu: petje, ples, srečolov in druga presenečenja.

Prisrčno vabljeni
od blizu in daleč!

● PUSTNI PLES OTROK

v nedeljo 20. 2. 1977 s pričetkom ob 14. uri pri Voglu v Št. Primožu.

Na sporedu: odrski prizorček otrok, nagraditev najlepših maskar ter pustni ples otrok. Vsak otrok dobi majhno darilce in „špecej“.

Otroci od blizu in daleč
lepo vabljeni!

O d b o r

MLADINA POZORI!

Vsi na

OBČNI ZBOR
SLOVENSKE MLADINE

v nedeljo 20. februarja 1977 ob 9.30 uri dopoldne v Delavski zbornici, dvorana I v Celovcu.

Skupno in enotno nastopanje slovenske mladine v boju za narodne pravice je nujno potrebno.

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu Ebentaler Straže 14

OBJAVA

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu sporoča:

- Po posebnem odloku Zveznega ministrstva za pouk in umetnost naj prijavijo starši svoje otroke, ki jih želijo dati v šolskem letu 1977-78 na gimnazijo, takoj po končanem prvem semestru tega šolskega leta, v času od 14. do 28. 2. 1977, ravnateljstvu Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. Ob prijavi za sprejem je treba predložiti ravnateljstvu spričevalo prvega semestra 4. razreda ljudske šole, rojstni list in dokaz avstrijskega državljanstva.
- Pravočasno prijavljeni učenci, ki bodo ob koncu šolskega leta 1976-77 po oceni ljudskošolske konference sposobni za vstop v prvo vrsto glavne šole (ERSTER KLASSENZUG), bodo sprejeti na gimnazijo brez sprejemnega izpita.
- Prijavljeni učenci, ki ne bi dosegli tako dobre ocene, bi morali delati sprejemni izpit. Za sprejemni izpit, pri katerem bo izpitna komisija gimnazije presodila sposobnost učenca, bo treba otroka prijaviti v prvi polovici junija 1977. Sprejemni izpiti bodo en teden pred koncem šolskega leta.
- Konec maja 1977 bo vodstvo ljudske šole javilo gimnaziji učni uspeh vseh učencev, ki so se prijavili za vstop v gimnazijo. Nato bo ravnateljstvo gimnazije pravočasno obvestilo starše o sprejemu učenca oz. o potrebi prijave k sprejemnemu izpitu.
- Poznejše prijave bodo v izjemnih primerih še možne s posebnim dovoljenjem Deželne šolskega sveta.
- Za vstop v višje razrede je potreben poseben razgovor z ravnateljem.

Prijave za sprejem v gimnazijo lahko opravite osebno v šolski pisarni ali pa se obrnete pismeno na naslov: Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu, Ebentaler Straže 14, 9020 Celovec.

RAVNATELJ:

dr. Pavle Zablatnik l. r.

Strokovni sejem „Gost 77“ bo letos v znamenju začimb

Na letošnjem strokovnem sejmu gastronomije in turizma „Gost 77“, ki bo že devetletni celovški razstavišču in sicer tokrat v času od 12. do 20. marca, se bodo prvič predstavili s posebno razstavo z naslovom „Začimbe iz celega sveta“ in „Umetnost začimbenja“.

V današnji gastronomiji je znanost o začimbenju oziroma dišavljenju velikega pomena. V okviru letošnjega strokovnega sejma „Gost 77“ bodo tej temi posvetili posebno pozornost in jo osvetlili z vseh strani. Medtem ko so v okviru prejšnjih posebnih razstav posvečali pozornost enkrat jedilnikom iz celega sveta, drugič speš razvoju od primitivnega ognjišča pa do

najsodobnejšega mikrovalovnega štedilnika, bo letošnja posebna razstava torej povsem v znamenju „začimb“. Praksa kaže, da mnoga že pozabljena zelišča in začimbe speš prihajajo po svetu do veljave in da je povpraševanje po njih vedno večje. „Značilnim obrokom“, ki jih vedno zasledimo v najrazličnejših jedilnikih, dajejo te začimbe karakteristični vonj in okus. Začimbe pa nimajo samo te lastnosti, da zboljšajo okus jedi, ampak tudi, temveč jih delajo tudi lažje prebavljive.

Omenjena posebna razstava strokovnega sejma „Gost 77“ bo posredovala tudi zgodovinski pregled kupčij z začimbami ter izčr-

pen opis obrokov, v katerih so te začimbe zastopane. Predstavljene bodo tudi začimbe v obliki tekočin, ki jih danes prav tako uporabljajo v gastronomiji. Ta nadvse zanimiva in poučna posebna razstava bo imela svoje prostore v sejemski hali številka 3.

Poleg omenjene posebne razstave pa bo vodstvo sejma v okviru „Gost 77“ prvič organiziralo tudi tekmovanje v izbiri menujev za domače potrebe turizma. Odgovorni dejavniki hočejo s to akcijo spodbuditi gostince, da bi v bodoče bolj upoštevali želje gostov in da bi se hkrati s tem tudi izboljšala kvaliteta obrokov. V sodelovanju s tujskoprometnim referatom koroške deželne vlade bo sedaj razpisano tekmovanje o sestavi menujev. Na tem tekmovanju lahko sodelujejo vsi domači gastronomski obrati. Predloge za menuje lahko pošljete pošto dopisnice na upravo celovškega sejma. Med tiste, ki bodo poslali predloge menujev, bodo izžrebali nagrade v skupnem znesku 20.000 šilingov. Podelitev nagrad bo v petek 18. marca na sejmskem razstavišču. Predloge za menuje pa je treba poslati do najkasneje 1. marca 1977.

Slovenji Plajberk - Brodi

Slovensko prosvetno društvo „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku je 3. 1. 1976 po večletnem „spanju“ znova zaživelo. Že takrat je bilo ugotovljeno, da je v Slovenjem Plajberku premalo kulturne dejavnosti oz. da je sploh ni. Ena izmed nalog, ki so jo na „ustanovnem“ občnem zboru soglasno sprejeli, je bila, da mora SPD „Vrtača“ skušati v društvo pritegniti po možnosti vse Plajberžane in nuditi domačinom v sodelovanju z drugimi društvi čim bolj pester in za naše kraje pristen kulturni program.

Prefekto soboto so v Slovenjem Plajberku gostovali igralci SPD „Danica“ iz Št. Vida v Podjuni. Polna dvorana domačih prosvetašev je z velikim zanimanjem in smehom sledila veseligr „KLOBČIČ“, ki so jo igralci iz Podjune zelo mojstrsko predstavili. Predvsem velja ob tej priložnosti poudariti, da je prireditelj obiskalo res mnogo domačinov, tudi takih, ki jih na drugih slovenskih prireditvah ne vidimo. Predsednik SPD „Vrtača“, tov. dipl. inž. Feliks Wieser, je med navzočimi pozdravil tudi predsednika SPD Borovlje Andreja Wieserja in slovenskega občinskega odbornika v Borovljah Feliksa Wieserja-Šašna, predvsem pa prosvetaše iz Št. Vida v Podjuni kot drage goste. Naglasil je, da morajo domači prosvetaši končno tudi sami začeti kulturno ustvarjati.

SPD „Vrtača“ je v svojem enoletnem obstoju dokazalo, da izpolnjuje svoje poslanstvo in da nudi do-

mačinom tisto osnovno pravico do kulture. Kajti znano je, da se velike stranke, ki se potegujejo za glasove Plajberžanov, ne brigajo za njihovo kulturno življenje. Uspeša kulturna prireditelj SPD „Vrtača“ potrjuje pravilnost odločitve, da delujejo tudi v malih krajih samostojna kulturna društva.

Obletnica Valentina Staniča velikega rodoljuba in gornika

Pred 203 leti — 12. februarja 1774 — se je v Bordežu na Primorskem rodil prosvetilec, pesnik in gornik Valentin Stanič.

Bil je kmečki sin in ker je bil izredno bistre glave, ga je oče dal v šole. Najprej se je šolal v Trbižu, potem pa v Celovcu, kjer bi kmalu v Vrbskem jezeru utonil, če ga ne bi bil rešil sošolec Matija Ahacelj. Iz Celovca je šel v Salzburg, kjer je po gimnaziji in študiju teologije bil 6. januarja 1802 ordiniran.

V svojih študijskih letih je bil Stanič redko doma; menda ga ni bilo celih sedem let domov. Edina povezava z domovino mu je bil dekan Sovič, ki ga je sproti obveščal o domačih razmerah in dogodkih. Da pa je kljub tej „odtujenosti“ od slovenske domovine čutil in čustvoval slovensko, potrjuje njegova prva slovensko izprijana „Večerna pesem“, o kateri sam pravi: „To pesem sim bil v Salzburgu 1777 zložil.“ In ker je bil Stanič med prvimi pristopniki na Großglockner, torej navdušen in tudi izkušen gornik, se ne čudimo, da je spesnil tudi tej gori v čast pesem „Auf die Glocknerreise“, ki je bila objavljena v salzburškem Intelligenzblattu.

Dne 6. januarja 1802 je bil Stanič posvečen v duhovnika, nato pa se je peš podal domov, kjer je 20. februarja v Kanalu bral prvo mašo. Še enkrat je za kratke čas obiskal Salzburg, potem pa se je za vedno vrnil v svojo domovino. Najprej je služboval v Banjščici in potem v Ročnju. Banjščarji se Staniča še danes spominjajo. Opisujejo ga kot človeka, ki ni bil samo duhov-

nik, temveč tudi zdravnik, kmet, zidar in mizar. Bil je šaljiv, pa tudi oster, potrpečljiv in tudi nagle jeze. Kot pedagog je bil pravi novator; otroke je vodil k pouku na prosto, kjer jih je učil koristnih stvari, pa tudi telovaditi in plezati po skalah, pozimi pa se voziti po snegu in ledu. Tudi ljubljenej gora ni pozabil. Povzpel se je na vrhove Prestreljenika, Mangarta, Krna, Kuka in drugih gora, leta 1808 pa je šel tudi na Triglav. Posebnost njegovega delovanja pa je bilo širiti slovensko besedo med ljudstvom s svojimi preprostimi tiski, deloma iz lastne ročne tiskarne, ki jo je v košu pritoval iz Gorice.

Leta 1819 je goriški škof Josip Walland, po rodu Gorenjec, poklical Staniča v Gorico in ga povišal v kanonika. Leta 1822 je izšla prva slovenska tiskana knjiga na Goriškem, v svojem stanovanju pa je uredil tudi slovensko knjigarno, prvo v Gorici. Tako je Stanič nazorno dokazal, da je bila njegova poglobitvena naloga povzdigniti slovenski materni jezik do večje veljave.

Zadnja leta svojega življenja je preživel Stanič med svojimi gluhonemimi, katerim je leta 1838 osnoval dom v Gorici. Umrl je 29. aprila 1847. Pokopan je bil na starem pokopališču v južnem delu Gorice, kjer je danes spominski park, medtem ko njegov grob ni več znan. Letos bomo torej obhajali 130-letnico smrti tega velikega rodoljuba, prosvetitelja, pesnika in gornika, ki je zaoral ledino za uveljavitev jezika, ki so ga takrat govorili le kmetje in blapci, danes pa je to jezik ljudstva, ki ga spoštuje ves svobodoljubni svet.

Objava

Po odloku Zveznega ministrstva za pouk in prosveto je čas za vpisovanje v

1-letno gospodinjstvo šolo in v
3-letno strokovno šolo za ženske poklice

OD 14. DO 28. FEBRUARJA 1977

Sprejete morejo biti učenke, ki so uspešno končale 8. šolsko stopnjo in ki vsaj v govoru delno obvladajo slovenski jezik.

Prijavi za sprejem je treba priložiti spričevalo 1. semestra, rojstni list in domovnico.

Učenke, ki stanujejo v internatu, dobijo ob danih pogojih državno podporo.

Prijave so možne osebno v šolski pisarni ali pa pismeno na naslov: Strokovna šola za ženske poklice šolskih sester, Št. Peter 25, 9184 Št. Jakob v Rožu.

Vodstvo šole

Prednosti strokovne šole za ženske poklice

Od 14. do 28. februarja je razpisan rok za vpisovanje učencev in učenek v srednje strokovne šole za prihodnje šolsko leto.

Tisoči učencev in učenek se bodo morali odločiti za pot nadaljnje izobrazbe, ki jih bo usposobila za vključitev v aktivno življenje. Če kdaj, je ta izbira težavna in problematična prav danes; saj vemo, da že mnogim že zaposlenim grozi izguba delovnega mesta.

Staršem deklet, ki končujejo svoje osmo leto obveznega šolanja, je da-

na s strokovno šolo za ženske poklice izredna priložnost, da si olajšajo velike skrbi.

Kaj je tisto, kar daje absolviranju te šole prav danes izrazito prednost? Struktura tovrstnih šol posreduje svojim absolventkam pestro vsestransko izobrazbo. V učnem načrtu teh šol so obvezni predmeti trgovskih, gostinskih in gospodinjstvenih šol.

Nadarjence učenke se po opravljenem sprejemnem izpitu lahko tri leta pripravljajo na potrebe na vseh treh področjih. Na podlagi naravnih darov razvijajo svoje zmožnosti najbolj v smer, za katero se čutijo najbolj sposobne, pri tem pa se vzporedno izpopolnjujejo tudi še za druga področja. Ob absolviranju šole jim je zato dana večja možnost pri zasedanju delovnih mest, ki so na razpolago.

Dekle, ki ima npr. veselje predvsem za pisarniško delo, pa tega trenutno ne dobi, se bo lahko zaposlilo začasnno v trgovskem sektorju ali v gostinskih ali socialnih obratih. In prav to dejstvo daje absolventkam tovrstnih šol v borbi za delovna mesta najboljše možnosti.

Obisk enoletne gospodinjstvene šole na istem zavodu je primeren predvsem za dekleta, ki bi se po končanem obveznem šolanju rade priučile kake obrti ali se kako drugače zaposlile. Ker ta tip šole dekleta lahko absolvirajo tudi kot obvezno 9. šolsko leto, jim je dana najlepša priložnost, da si v tem letu pridobijo predvsem znanje, ki je nujno potrebno vsaki ženi in materi.

Potrebo po tej izobrazbi nakazuje prav današnji čas. Vzrok tej kričeči potrebi je v tem, ker po današnjem načinu življenja dom ne daje več osnovne praktične življenjske izobrazbe. To pomanjkljivost naše dobe starši svojim hčerkam lahko nadoknadijo s tem, da jim omogočijo obisk te šole.

I V A N C A N K A R

5

HIŠA MARIJE POMOČNICE

Leglo jim je nekaj težkega na srce — kakor da bi stalo tam zunaj pred oknom veliko in črno. Pol plaho, pol očitajoče se je ozrla Tina na grbavo Brigito, ki je sedela ob postelji, rumen in zloben pritlikavec.

„Lani je umrla Ančka,“ je pripovedovala Tina, „tretja Ančka je bila in vse tri so umrle. Tebi je bila podobna, Malči, samo še bolj majhna je bila. Čisto droben obraz je imela in čisto bel, kakor angel. Nikoli ni jokala. Samo gledala je in se je smejala in umrla je čisto tiho. Samo jaz sem vedela, da je umrla. Zvečer je bilo, vse smo že ležale in sestra Cecilija je ugasnila luč. Ančka je ležala ob oknu, na tvoji postelji, Malči, in se ni genila. Ali glavo je imela obrnjeno proti oknu in jaz sem videla, da ima oči odprte, tako so se svetile. Nisem mogla zaspiti; kakor da me zmerom kliče, ali ni me klicala. Meni so lezle trepalnice, ali še zmerom sem jo videla tako natanko, kakor da bi imela čisto odprte oči; še bolj svetlo je bilo. Svetlo je bilo in zmerom bolj svetlo, kakor da bi se hotelo daniti. Tedaj pa se vzdigne od postelje, kjer je ležala Ančka, nekaj lepega, svetlega, kakor cekin, in plava... plava zmerom višje in skozi okno in gor proti nebesom. Njena duša je bila... Stresem se in pokličem sestro Cecilijo; temno je bilo v sobi, Ančka pa je bila mrtva.“

Tončka je sedela blizu okna, slonela je ob postelji; žalostna je bila, ker ni sijalo sonce. Doteknila se je bila stekla na okno, ali steklo je bilo mrzlo, da je vztrepetala; vedela je, da je zunaj grdo mokro nebo.

Njene velike slepe oči so se ozrle po sobi. „Lani je umrla Nežika; deževalo je in mrzlo je bilo, ko smo se peljale za pogrebom. Ali se spominjaš, Tina, kako je škropilo na okence, kakor da bi trkalo s prstom? Spredaj v vozu je bila rakev in vso pot je ropotala in se je zibala...“

In ko je zadelo kolo ob velik kamen in se je voz zelo zazibal, takrat je zastokalo v rakvi. Nežika je zastokala, kakor da bi ne mogla spati. Mene je bilo strah in Nežika se mi je smilila, Tina pa ni slišala ničesar... In stokalo je vso pot in jokalo natihome, otroci, Bog se usmili. Zagreblji so jo in jokalo je, ko so sipali težko prst na rakev. Nato smo se vračali in še zmerom je deževalo, trkalo je na okence. Poslušala sem in glejte, zastokalo je zunaj pred okencem, trkalo je in prosilo, vso pot. Njena majhna duša je šla z nami; zunaj je hodila, ko je bil dež in mrzlo, in ni mogla v nebesa. Ko smo šli domov, smo šle v kapelico in smo molile rožni venec in njena duša je šla v nebesa in zjutraj je sijalo sonce.“

Luč je ugasnila pred jaslicami; Rezika je nalila olja in plamen je vzplamtel visoko.

Minka je gledala proti stropu, štela je na prste. „Koliko jih je že umrlo?... Dvanajst jih je bilo, zadnja je bila Roza, ki se je zmerom smejala. Šest tednov je šele, ko je umrla. Na tvoji postelji je ležala, Malči. In zdaj poslušaj, Malči. Smejala se je zmerom in ni mogla zaspiti zvečer; ko smo že vse spale, je še zmerom govorila in se je smejala. Če sem se vzbudila, sem jo slišala in slišala sem jo še v spanju, kakor da bi zvonilo. In tudi tako se je smejala, kakor da bi zvonilo z majhnim zvončkom. Vsa bolna je že bila in suha, komaj se je še videla iz postelje in njene oči so bile večje nego ves obraz. Ali smejala se je. „Nocoj, Minka,“ je dejala, „umrjem in ti pridem povedat.“ In se je smejala. „Kako pa prideš?“ sem odgovorila, zato ker ni mogla premakniti ne nog ne rok; noge je imela čisto zvite in vsa je bila polna ran. Zaspimo in tema je bila... Takrat pa se prestrašim in se vzbudim. Zasmejala se je bilo tako naglas, s tistim majhnim zvončkom in zaklicalo je dvakrat: „Minka! Minka!“ — Mislila sem, da sem bila šele zaspala in da me kliče Roza, ki ne more spati, toda glejte, že se je dani. Ozrem se s postelje in se začudim. Čisto pod mano, ob oglu moje postelje, leži Roza v sami srajci, leži na kolenih, glavo ima skrito med rokami. Kako je pač prišla do moje postelje? Mislili smo, da kleči, ker je bila trudna in da je tako zaspala. Ali bila je mrtva...“

Hitro se je mračilo; nebo se je nižalo zmerom bolj in je temnelo; kakor motno zagrinjalo je viselo zunaj pred oknom in tudi hiše so se gubile v sivo noč.

„Katera bo zdaj prva izmed nas?“ je vprašala Lojzka z mirnim nasmehom.

„Katica bo prva!“ je odgovorila Rezika resno. Katica se je komaj ozrla in lahek smehljaj je šinil preko grdega bolnosivega obraza.

„Jaz bom prva!“ je dejala Minka. „Dvanajst sem jih videla, trinajsta bom sama.“

Pavla se je oglašila z globokim, razumnim glasom. „Ne tako! Ugibajmo!“ — Rezika, daj mi papir!“

Narezala je trinajst koščkov papirja, štirinajsti je bil daljši.

„Katera potegne daljšega, bo prva!“

Rezika je vzela koščke, potegnila je najprvo sama in je potegnila kratkega; nato je hodila okoli mize in od postelje do postelje. Gledale so z veselo radovednostjo in so se smejale, samo Rezika je bila resna, ker ji je bilo v mislih, da bi katera ne ugledala pod njeno roko daljši papir ter jo tako osleparila. Tiščala je roke k životu, nagnila se je k postelji ter gledala natanko na oči, na roko.

„Vleci!“

Prišla je do Katice, tudi Katica je potegnila kratkega ter je vrgla košček malomarno na tla.

Ko je prišla do Minke, je gledala Minka v strop, nasmejnila se je, iztegnila je roko in je potegnila hitro.

„Daljšega!“ so vzkliknile.

„Daljšega! Minka bo prva!“

„Kaj nisem rekla?“ je opomnila Minka mirno. „Saj sem vedela, da bom prva.“

„Ali prideš povedat?“ se je zasmejala Lojzka.

„Pridem, le čakaj! Pridem ponoči in te zlasam... Daj mi vode, Rezika!“

Minka ni govorila več ves večer.

Ali na smrt ni mislila Minka. Njeno srce je bilo tako mirno in hladno, kakor srce grobarjevo. Prihajale so in so umirale in druge so prihajale namesto njih. Postelja bo

Ljubosumni bratec . . .

Ljubosumnost je zelo močno čustvo. Tudi mi odrasli ga poznamo kot napačno pojmovanje ljubezni. Še bolj pa ljubosumnost doživljajo otroci. Ljubosumnost na primer na lepšo oblečko svojega sovrstnika, na uspeh svojega tovariša pri igri, na svojega bratca, če dobi večji košček zavitka po kosilu itd.

Starejšim otrokom lahko dopovemo, da so neupravičeno ljubosumni, medtem ko mlajši tega ne razumejo. Oni želijo, da smo odrasli stalno pozorni do njih. Naše prigovarjanje nič ne pomaga. Otroci se ravnajo po tistem, kar vidi in kar s svojimi otroškimi merili ocenjuje. Če ga zaradi ljubosumnosti kaznujemo, se njegov odnos do nas skali ali pa se zapre vase in reagira s odporom. Majhen otrok ne zna presoditi, kdaj mu odrasli želijo dobro, misli namreč, da ga nihče ne mara in da je njegova ljubosumnost upravičena.

Zavedati pa se moramo, da je čustvo ljubosumnosti med otroki normalen pojav. V otroškem kolektivu, še bolj pa v družini, razne okoliščine same od sebe privedejo do ljubosumnosti.

Na primer: pri sosedovih so dobili novorojenčka-majhno punčko. Mamica meni, da se je petletni bratec preko noči spremenil. Odklanja hrano, želi, da ga mamica povija v pleničke, ponoči je prišel ponovno močiti posteljo. Mami pa je rekel, ko je prinesla iz porodnišnice novorojenčka: „Zato, ker me nimate več radi, ste dobili to punčko.“ Temu fantku ne moremo ničesar očitati. Pet let je bil v središču pozornosti. Samo njega sta imela oči in mati v naročju. Ko je prišel iz vrtca, sta se igrala samo z njim. Sedaj pa, ko pride domov, previja mati njegovo sestrico. Počakati mora, da mati sestrico nahrani nato pa pride on na vrsto. Ko vse to opazuje, se celo zgodi, da reče: „Ne maram sestrice.“

Kako ravnati v takem položaju — pogosto vprašujejo zaskrbljeni starši. Če bi fantka kaznovali ali pa mu karkoli dopovedovali, bi samo stopnjevali v njem prepričanje, da imajo novorojenčka rajši. Sprizniti se moramo najprej s tem, da je ljubosumje v omejeni situaciji in še prav posebno v tem razvojnem obdobju normalen pojav: Otroku moramo na vse načine pomagati, da dobi polagoma zaupanje v nas, da ga imamo prav tako radi kot sestrico in tako se bo ljubosumnosti počasi znebil. Ne pripovedujmo otroku, kako je novorojenček čeden, kako ga imamo radi in podobno. To samo stopnjuje občutek ljubosumnosti. Novorojenček je že tako deležen naše nežnosti in pozornosti pri previjanju, dojenju itd. Poskušajmo jo posvečati tudi starejšemu otroku. Otroku se bo na primer zdelo dobro, če bo prinesel ali odnesel pleničko, pomagal pri previjanju ipd. Imel bo občutek, da nam je zelo potreben in da nam veliko pomaga. Ko držimo v naročju dojenčka, stisnimo k sebi še starejšega otroka. Ne moremo si predstavljati, kako si on tega želi.

Znani so primeri, ko prav nepravilno ravnanje matere z otrokom, ko ima novorojenčka, povzroča razne poznejše konfliktno situacije med brati in sestrami. In starši se čudijo, kako je to mogoče, saj so imeli oba otroka enako radi: obema so nudili igrače, hrano, obleko. Toda to ni vse.

Dobro je, da otroka že poprej pripravimo na to, da bo dobil bratca ali sestrico. Počutil se bo zelo osamljenega in prizadetega, če ga bomo postavili pred dejstvo, ko bomo prinesli novorojenčka iz porodnišnice. Pripravo na ta dogodek je potrebno izvršiti nekaj mesecev poprej. Otroku tudi ne objavljam, da bo dobil bratca ali sestrico. Morda mu rečemo takole: „Da ne boš več sam, bomo dobili še enega otročka.“ Otroci se s tako razlago zadovoljijo in z veseljem pričakovali, da dobi igralnega tovariša. Če pa bo pričakoval bratca in nato dobil sestrico, bo zelo razočaran.

Naravno pa je, da se otrok prve dni po prihodu

Gostje v hiši

Naj bo povod za povabilo gostov tak ali drugačen, vabimo jih predvsem zato, da bi bilo vsem — tako njim kot tudi nam — prijetno in lepo. Da pa bi se prav vsi res domače in udobno počutili, moramo vsakokrat, kadar vabimo v goste, družbo pazljivo izbrati. Predvsem ne smemo povabiti več ljudi, kot pa imamo prostora. Če gre torej za našo mizo deset ljudi, jih nikakor ne bomo povabili petnajst. Da bo vzdušje res prijetno, da bosta večerja in kosilo minila v zadovoljstvo vseh, je najvažnejše, da pravilno izberemo in sestavimo našo družbo. Književnika, ki ju vi sicer cenite in s katerima ste v dobrih odnosih, ki pa sta med seboj v laseh, seveda ne boste povabili hkrati. Tudi ločenega zakonskega para, čeprav ste z vsakim zakoncem posebej prija-

telji, ne boste povabili, ker se najbrž niti eden izmed njiju ne bi počutil dobro, prav tako pa bi gostje dobili vtis, da je kosilo pokvarjeno ali večer zgrešen. Nikar tudi ne vabimo preveč heterogene družbe, na polovico zelo mladih in polovico starih ljudi, kajti takšna družba se nikakor ne bo mogla razživeti in družabnost ravno ne bo najboljša.

Druga skrb je razvrstitev gostov za mizo. Nikakor ne bomo posedli skupaj dve igralki, prav tako pa ne nogometaša z raven bizantologa, kajti prvi se verjetno prav nič ne spozna na bizantologijo, drugi pa ne na nogomet.

Kot gostiteljica boste zasedli čelo mize, desno od sebe pa boste posadili najstarejšega moškega. Kot gostitelj se boste vsedli

Med daje moč

Nobena skrivnost ni bila, da so že stari Grki v Korintu prirejali igre podobne olimpijskim in to v čast boga Melikarta — boga medorezca. Med in pijača napravljena iz medu, kisa in vode sta bili na voljo borcem in tekačem. Že takrat so vedeli, da med poveča človekovo zmogljivost in vztrajnost, posebno če gre za izredne napore. Najvišji vrh sveta je Hillary dosegel tako, da je zadnji del vzpona užival med. Že leta 1954 je 40 % olimpijskih tekmovalcev z uspehom med uživalo med treningom pa tudi med tekmovalcem. Na kasnejših olimpijadah pa je bil med že kar obvezno hranilo.

Izredni uspehi tekmovalcev, hranjenih z me-

matere iz porodnišnice počuti nekoliko odrinjen. Mati je utrujena, morda tudi malce vznemirjena. Oče ima več obveznosti in dela in tako je starejši otrok za nekaj časa ob strani. Potrebno je nekaj časa, da se družina umiri in navadi na novo življenje. To ni tako težko, če je novorojenček zdrav in če se mati dobro počuti. Otroci polagoma zapopade, da novi družinski član pripada tudi njemu. Prve dni po prihodu iz porodnišnice naj bi mati posvetila vsaj v besedah več pozornosti starejšemu otroku. Psihologi so ugotovili, da otroci najbolj trpe, ko vidijo, kako mati hrani novorojenčka. Če želi starejši otrok piti po steklenički, mu jo brez oklevanja ponudimo. Otroci misli, da je to nekaj posebnega, ko pa poskusi, vidi da je navadno mleko, oziroma da je tisto v njegovi skodelici celo boljše.

Če bomo z otrokom pravilno ravnali, bo ljubosumje kmalu prenehalo. Prenehalo pa bo povsem takrat, ko se mu bo dojenček odzval na primer s smehom na njegovo prigovarjanje ali pa ko bo opazoval, kako se v tretjem mesecu že igra s prstki in kako poskuša vleči rjuhico.

In če bo otrok vselej občutil, da ga imamo radi, bo še med svojimi vrstniki ponosen, da ima bratca ali sestrico. Najprijetnejši pa bo občutek, da ni več sam.

dom, so dali povod za razširjene raziskave, zakaj se pri njih tako hitro obnavlja porabljen energija. Poskusi z navadnim sladkorjem, grozdnim sladkorjem, umetnim medom in škrobom so pokazali, da je v medu nekaj več, kot samo sladkor, ker ta daje kar za 50 % več energije kot navadni sladkor.

Pri nas smo imeli dobre uspehe pri alpinistih, ki so se hranili z medom ali pa se odževali s pijačo iz medu in jabolčnega kisa. Ugotovili so še nekaj: glukoza skupaj z C-vitaminom med težjimi vzponi prehitro izgoreva in potem povzroča izčrpanost in krče v telesu.

Pravilo je, da mora vsakdo uživati med v določeni količini, če opravlja poljska ali gozdna dela, če se poda v planine, pri športu in treningu, pri delu v vročini in podobno. Pa tudi pri smučarskih skokih so Avstrijci dobivali med. Morebiti bi tudi drugi tekmovalci imeli boljše rezultate in se bolje uvrstili, če bi med uživali pri treningu, med tekmovalcem in po končanem naporu in to v količinah od 100 do 600 g dnevno razdeljeno na posamezne obroke. Tudi pri otrocih pospešuje uživanje medu z mlekom rast in dober razvoj mišic, kosti in zobovja.

Številne bolnice in klinike v Sovjetski zvezi, Nemčiji Italiji in drugod so dokazale izjemno koristnost uživanja medu pri starejših ljudeh.

Ne glede na boljše počutje je bila objektivno izmerjena večja zmogljivost mišičevja in posebno zboljšano delovanje srčne mišice, krvi in normaliziranje krvnega pritiska in telesne teže.

Ni torej čudno, da zelo naglo narašča poraba medu v zahodnem svetu, kjer ga uporabljajo za sladkanje kave, čaja, kompotov, sladice itd. Torej ne pozabimo nikdar: pri napornem delu in pri športu uživajmo naš pristni domači med!

na začelje, desno od sebe pa boste odkazali prostor najstarejši oziroma najuglednejši ženski izmed gostov. Drugi najstarejši oziroma najuglednejši moški bo sedel levo od gostiteljice in druga ženska levo od gostitelja. Pri nadaljnjem razporedu gostov pa bodimo pozorni ne toliko na leta oziroma na častnost prostora, kamor jih bomo posadili, kot na to, da jim bomo izbrali primerne levega oziroma desnega soseda ali soseda. Tako bo večerja oziroma kosilo res minila v živahnem razgovoru, in ravno razgovor je njena prava vsebina, ne pa uživanje hrane. Da je res tako, pričajo vse novejšie oblike vabljenja in obiskov. Povabilo na čaj, kjer zares postrežejo samo s čajem in morda s čajnim pecivom, cocktail party, kjer boste dobili sendviče in pijačo in kjer verjetno vse popoldne ne boste niti za hip sedli, temveč boste hodili od skupine do skupine in se pri vsaki zadržali v razgovoru po nekaj minut itd.

Zapomnite si še nekaj. Ustno oziroma po telefonu lahko povabimo samo intimne, dobre prijatelje, vse druge pa moramo povabiti pismeno. Povabilo mora biti seveda pravočasno, vsaj pet, šest dni vnaprej, da si lahko povabljeni pravilno razporedi svoj čas. Če ste povabljeni, morate na pismeno povabilo pravočasno odgovoriti in ne smete čakati do zadnjega dne, kajti gostitelj mora natanko vedeti, koliko gostov bo sprejel.

Drobni nasveti

■ ZIDNE TAPETE bodo dobile zopet svežo barvo, če jih boste vsaj dvakrat na leto zdrgnili s krpo, namočeno v enaka dela bencina in terpentina.

■ Potemnele SREBRNE PREDMETE lahko očistimo tudi brez posebnega čistilnega sredstva. Postavimo jih v vročo milnico in jih pustimo v njej nekaj minut, nato pa jih zdrgnemo z mokro in nato še s suho krpo.

■ TRAVNE MADEŽE odstranimo s tkanin tako, da jih — ne premočno — podrgnemo s krpo, namočeno v čisti alkohol. Na isti način čistimo tudi madeže kemičnih svinčnikov.

■ POZLAČENE OKVIRE čistimo s krpo, namočeno v amoniak.

■ MADEŽI SVEŽEGA SADJA so vedno problem, posebno v poletnih dneh, ko je sadje na vsakdanjem jedilniku. Madeže na bombažnih tkaninah najlažje odstranimo z limoninim sokom, kadar pa se naredi nesreča na svili, navlažite madeže s špiritom, nato pa jih pazljivo podrgnite s koščkom prav tako v špirit namočenega vate. Pri tem vato pogosto menjajte.

prazna, sneli bodo tablico, izbrisali njeno ime ter napisali drugo. In soba bo ista in vse bo isto.

Na dom je mislila Minka, ki je bila že zdavnaj pozabila nanj. Spomnila se je nanj in se je začudila. Bilo je tam, kakor v živo pisanih pravljicah. Čudnobebe so bile hiše, kakor naslikane; čudnosinje je bilo nebo; pisani vrti, zeleni travniki, in drevje in bele cerkevce — vse samo čudno. Naslikano na debel papir otrokom za kratek čas. Ljudje so hodili okoli, pa so govorili moško, polni skrbi in resnobe. Ves dan so skrbeli, kaj bodo jedli, kaj bodo pili; tudi za obleko so skrbeli in za čevlje celo. „Hm, hm!“ Tako so bili resni in tako smešni, kakor tisti majhni možički iz lesa; potegne se malo za vrstico, hop — pa se dvignejo noge, vzdignejo se tudi roke, ali obraz ostane resen, tako neumno resen... Spomnila se je Minka na vrstico in spomnila se je na svojega očeta. Obesil se je bil ubogi oče! Tako majhen je bil in sključen in smešen. Prijemal se je za glavo: „Oh - oh - oh!“ — kakor tisti možički, ki vzdigajo roke — in naposled se je obesil. Minka je imela rada očeta in takrat se je jokala. Kako je bil oče majhen in smešen in kako je bil neumen, da se je obesil! In kako je bila ona neumna, ko se je jokala!... Tudi mati je bila smešna; debela, okrogla, kadar je hodila, se je vse zibalo na nji, kakor puta je hodila in tudi obraz je imela kakor puta. In je sklepala roke: „Oh - oh - oh!“ — No, umrla je tudi mati. Kako je pač ležala na odru, ko je imela tako smešen okrogel obraz in ko je bila tako debela? Uboga mati! Morda je vzdihovala še na odru? — Oh - oh - oh! Nesli so jo močje, težko, dolgo in široko rakev so nosili, v rakvi pa: Oh - oh - oh! — Vse to je bilo kakor naslikano. Naslikani možički in naslikane punčke, v pisanih oblekah, resni in polni skrbi. Na prvi strani stoje leseno sredi zelenih travnikov, tam zgoraj svetlo sončno nebo, na desni bela cerkva; na drugi strani, glej, pa leže na tleh, kakor da bi bili mrtvi. Samo obrazi so isti, zmerom neumnoresni... In ko bi človek knjigo raztrgal. Neumna Francka je bila oni dan raztrgala knjigo in sestra Cecilija niti trenila ni...

Zakaj so bili tako resni in zakaj so zmerom tako jokali? Gorke solze so tekale po smešnoresnih licih in Minki so se

smilili ubogi ljudje. Ubogi oče! Uboga mati! Izrezala bi iz knjige obadva, skrila ju varno na svoje prsi, pod srajco. In malo bi ju zibala, kakor v zibki! Ej, ne jokajta, saj je lepo zunaj, lepi travniki, lepi gozdovi, lepo božje nebo! Ej, ej, ej! — Ogrejšta se pri meni, tukaj nam je dobro!...

Noč je bila, vse so spale.

Minka je zakričala nenadoma.

„Vode, Rezika, vode!“

Prebudile so se, Rezika je skočila iz postelje, še pol v sladki omotici.

Pred jasicami se je še zmerom zibal ubogi mali plamen, umiral je in ni mogel umreti.

Rezika je zadela ob mizo, ob stol, kakor pijana je bila.

„Vode, Rezika!“

In Rezika je posegla po kozarcu, ki je bil do polovice poln ter ga je ponudila Minki. Ali Minki se je roka tresla, ni mogla držati kozarca, voda se je razlivala po odeji.

„Drži, Rezika, pomagaj mi!“

Nagnila je glavo, omočila je ustnice z vodo.

„Dovolj je. Postavi kozarec tja. Idi spat, Rezika!“

Oči so se navadile teme in Rezika je videla Minkin obraz. Ozek in koščen je bil kakor nož, oči so žarele, na čelo so padali črni lasje.

„Ali je umrla?“ je vprašala Lojzka iz postelje.

„Ne šel!“ je odgovorila Rezika zaspano, vrnila se je v posteljo, odela se je do ust in je takoj spet zaspala.

Lojzka si je mislila: „Če zdajle umrje in mi pride povedati!“ Malo čudno ji je bilo, ali bolj je bila radovednost nego strah. Poslušala je, če bi se kaj zgenilo, če bi kaj zaklicalo in v napetem poslušanju je zaspala ter je poslušala in gledala v sanjah. In ko je gledala, je zagledala nenadoma nekaj svetlega, bleščečega, kakor cekin. Plaval je preko sobe, preko okna, zmerom bolj kvišku. Ob oknu pa se je spremenilo, zmerom še je bilo svetlo in bleščeče, kakor cekin, ali bil je Minkin obraz. In Minka se je zasmejala in je zaklicala.

„Lojzka.“

Lojzka se je predramila, dan je bil skoro. Tina se je že

oblačila, Rezika je sedela za mizo in si je pletla lase. Tončka je sedela v postelji, zehalo se ji je in ni se ji hotelo vstati.

Minka je ležala mirno, roke na prsih, oči odprte, tudi ustnice so bile malo odprte in zobje so se svetili.

Rezika se je domislila, vstala je in je šla k Minki.

„Minka, ali ne spiš? Ali bi rada vode?“

Minka se ni genila. Rezika se je doteknila njenih rok, njenih lic; nič se ni zgenilo. Lica so bila hladna, čelo je bilo trdno in gladko kakor iz porcelana; oči so gledale mirno, punčice so bile obrnjene malo navzgor, polskrite pod trepalnicami.

Rezika se je ozrla po sobi.

„Minka je umrla... Rekla je, da bo prva in res je!“ Zašumelo je na posteljah, vse so vstale in so se oblačile hitro.

„Jaz sem videla njeno dušo!“ je zaklicala Lojzka. „Njena duša je šla po sobi, kakor cekin, in ko je šla skozi okno, me je poklicala.“

Niso bile še oblečene in umite, ko je prišla sestra Cecilija. Prižgala je blagoslovljeno svečo in jo je postavila na mizico poleg Minkine postelje; trde koščene prste je ovila okoli bakrenega razpela. Nato pa so molile rožni venec; molki so rožljali, mladi glasovi so peli enakomerno, otožno...

IV

Dobile so kanarčka. Ves majhen je še bil in neumen in zmerom ga je bilo strah; tudi pel še ni nič.

„Babica je!“ je menila Pavla.

„Kako bo babica!“ je ugovarjala Lojzka. „Saj sem pogledala precej!“

„Kako pa se pozna, da ni babica?“ je vprašala Malči.

„Zadaj mu odpihnem perje, pa pogledam... Čakaj, ti pokažem!“

(Dalje v prihodnji številki)

PROF. DR. VLADIMIR KLEMENČIČ

Slovenska manjšina v Avstriji

Ob popisu prebivalstva posebne vrste leta 1976

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Ponarejenost že naštetih globalnih števil o Slovencih na Koroškem po posameznih popisih lahko osvetljujejo tudi s primeri gibanja števila Slovencev po nekaterih občinah. Statistični podatki o jezikovni sestavi prebivalstva po koroških občinah zbuja jo vtis, da se je v velikem številu podeželskih občin avstrijske Koroške med letoma 1951 in 1961 število nemško govorečih Avstrijcev podvojilo, ponekod pa celo potrojilo, število Slovencev pa naj bi (razen v eni občini) povsod nadovalo.

Med številnim občinami nam lahko rabijo primeri treh občin na podlagi upoštevanja petih vrst podatkov o nacionalni pripadnosti med popisi za dvaintridesetletno obdobje, med letoma 1939 in 1971. To so občine Sv. Stefan in Brdo v Ziljski dolini ter Medgorje, jugovzhodno od Celovca; te so imele po uradnem popisu leta 1910 veliko večino slovenskega prebivalstva, do leta 1971 pa naj bi to že skoraj izumrlo. Za to obdobje razpolagamo s podatki popisa v letu 1939 o jezikovni sestavi prebivalstva v nacistični dobi ter s podatki treh povojnih uradnih avstrijskih popisov prebivalstva v letih 1951, 1961 in 1971 in s podatki o pripadnosti šoloobveznih otrok glede materinega jezika v šolskem letu 1954/55.

V občini Sv. Stefan (St. Stefan an der Gail) v Ziljski dolini so pri popisu

de spreminjanja jezikovne in s tem narodnostne sestave prebivalstva enkratna demografska posebnost, ki ji ni primere v svetu. Saj po logiki teh statistično ponarejenih popisnih podatkov o jezikovni sestavi prebivalstva dobimo vtis, da je izumrla slovenska narodnostna skupnost v občini v enem desetletju, a se po preteku enega desetletja — ob novem popisu prebivalstva — ponovno rojeva. Na primeru občine Sv. Stefan (St. Stefan an der Gail) v Ziljski dolini bi lahko sklepali, da so koroški Slovenci leta 1939 še številčno prevladovali, po dvanajstih letih, do prvega povojnega uradnega avstrijskega popisa, v letu 1951, naj bi popolnoma izumrli, štiri leta nato pa naj bi se kot slovenski otroci izumrlega naroda ponovno rodili. V občini Brdo (Egg) pa naj bi bilo pri treh četrtinah nemško govorečega avstrijskega prebivalstva v letu 1951, štiri leta kasneje, leta 1954, kar tri četrtine slovenskih otrok. V občini Medgorje (Mieger), kjer je leta 1951 slovensko govoreče prebivalstvo prevladovalo, pa naj bi v desetih letih skoraj čisto izumrlo. Tako imenovani „vindišarji“, ki jih pri popisu prebivalstva leta 1951 v tej občini še ni bilo, naj bi pri popisu leta 1961 že absolutno prevladovali, do popisa leta 1971 pa naj bi izumrli.

Potek celotnega postopka popisa prebivalstva posebne vrste, ki je bil izveden 14. 11. 1976, je bil od priprave pa do izvedbe samo eden izmed

člani popisnih komisij, v katerih zaradi bojkota popisa niso sodelovali Slovenci, spremljali in preverjali vpisovanje materinega jezika na popisnicah. Člani popisnih komisij so lahko preverjali vsebino oddanih kuvert, ko so jih vlagali v volilno skrinjico.

Obe manjšini in solidarnostni komiteji za pravice slovenske in hrvaške manjšine, ki organizirano delujejo na Dunaju, v Celovcu, Innsbrucku, Salzburgu in Gradcu, so odklanjali popis prebivalstva posebne vrste kot podlago za reševanje manjšinskih pravic. Avstrijsko prebivalstvo so pozvali k pasivni in aktivni obliki bojkota. Pasivna oblika bojkota je pomenila udeležbo pri popisu z namenom, da bi na ozemljih s homogeno poseljenim avstrijsko-nemškim prebivalstvom to vpisovalo slovenščino kot materin jezik, prebivalstvo na narodnostno mešanem ozemlju pa naj bi oddalo prazne popisne liste ali pa navedlo kot materinščino kak drug jezik, samo ne slovenščine na Koroškem in hrvaščine na Gradiščanskem. Aktivna oblika bojkota pa je bila neudeležba pri popisu. Avstrijsko prebivalstvo je sledilo tem pozivom; ob popisu je z izredno nizko udeležbo demonstriralo nezadovoljstvo z manjšinsko politiko avstrijske vlade in strank. Po prvih informacijah o rezultatih popisa prebivalstva posebne vrste se je popisa udeležilo manj kot 30 odst. prebivalcev Avstrije. V vseh avstrijskih deželah, vključno z Gradiščansko, razen Koroške, kjer se je popisa udeležilo 86,2 odst. prebivalcev, je popis zajel le do 30 odst. prebivalcev, na Predarlškem pa celo 5 odst. Na Koroškem ni bilo popisanih več kot 70.000 prebivalcev. Tako veliko število odsotnih je skupno s številom neveljavnih popisnic razvednotilo popisne rezultate tako kot po vsej Avstriji tudi v tej deželi. Prvi podatki o številu veljavnih in neveljavnih popisnic ter o številu prebivalcev, ki so vpisali v popisnice kot materin jezik slovenščino, so pokazali, da se skrivajo za odstotki sorazmerno visoke udeležbe pri popisu na Koroškem učinki najrazličnejših oblik bojkota popisa. Prebivalcev s slovenskim materinim jezikom naj bi našli na Koroškem le okoli 2600. Iz rezultatov pasivnih oblik bojkota koroških Slovencev in avstrijskega prebivalstva odsevajo tudi sami podatki po nekaterih občinah. Petindvajsetodstotnega deleža slovenskega prebivalstva, ki je potreben za postavitev dvojezičnih krajevnih napisov in za izvajanje drugih določil zakona o pospeševanju narodnih skupnosti, naj ne bi po prvih informacijah popisa nikjer dosegli; to onemogoča izvajanje zakona, ki ga odklanjata obe manjšini. K temu, da so popisni rezultati neuporabni za izvajanje manjšinske zakonodaje po zamislih, ki so izražene v že omenjenem zakonu, so prispevale številne akcije koroških Slovencev v času samega popisa. Številni koroški Slovenci, pa tudi drugi Avstrijci iz raznih občin dvojezičnega ozemlja, ki so se sicer udeležili popisa, so prišli na popis samo zato, da so dobili popisnice, ki so jih še istega dne javno demonstrativno sežigali pred poslopjem deželne vlade, mladi koroški Slovenci pa so ovirali popisovanje tudi z začasnimi sedbo popisnih lokalov. V občini Seleso pa celo zasegli volilno skrinjo in požgali popisnice.

Sam pojav priprave zakona o popisu prebivalstva posebne vrste ter štetje in prve interpretacije popisnih podatkov, vse to je polno dokazilo o mnogoterih oblikah pritiska avstrijske vlade na pripadnike slovenske in hrvaške manjšine, da bi se odrekli svoji nacionalni pripadnosti. Teh je toliko, da jih še dolgo časa ne bo mogoče izčrpati in v celoti zbrati, analizirati in temeljito znanstveno obdelati. Mnogo gradiva je tudi zbrano v uglednih evropskih časopisih (francoskih, zahodnonemških, italijanskih, poljskih itn.) in v poročilih tujih agencij ter v avstrijskem in jugoslovanskem dnevnem časopisu in revijalnem tisku, v zelo nazorni obliki pa tudi v televizijskih posnetkih avstrijske, jugoslovanske televizije ter televizije drugih evropskih dežel.

Teorija in praksa
(Ljubljana, 1976/11)

Mesec slovenske knjige

V počastitev slovenskega kulturnega praznika ob obletnici smrti največjega slovenskega pesnika Francea Prešerna sta knjigarna „Naša knjiga“ in uredništvo „Slovenskega vestnika“ tudi letos pripravila tradicionalno in priljubljeno akcijo pod naslovom „Mesec slovenske knjige“. V tem okviru nudi knjigarna izredno ugodne pogoje za nakup slovenskih knjig. Tozadevni izbor obsega najrazličnejša področja književnosti in dela za vsak okus bralcev. Iz tega bogatega izbora bomo v prihodnjih številkah sproti objavljali nekaj primerov in s tem opozarjali ljubitelje slovenske knjige, da se tekom meseca februarja še posebno izplača obiskati knjigarno „Naša knjiga“.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 5.-

- Venceslav Winkler: **KOLESAR MATEJKO**, zbirka pravljic, 112 str. ilustr. kart.
- Karel Čapek: **DAŠENKA-MINDA**, otroške povesti, 80 str. ilustr. kart.
- Štefan Žeromski: **PRED POMLADJO**, roman iz Poljske po prvi svetovni vojni, 248 str. ppl.
- Jurij Oleša: **TRIJE DEBELUHI**, povest za mladino, 160 str. ilustr. ppl.
- Samuil Maršak: **BAKJE IZ BALALAJKE**, poezija za mladino, 96 str. ilustr. kart.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 10.-

- Dane Lokar: **ZAKOPANI KIP**, zbirka novel, 100 str. pl.
- Alfred Hayes: **DEKLE Z VIA FLAMINIE**, roman iz Italije ob koncu druge svetovne vojne, 124 str. ppl.
- Erih Koš: **VELIKI VLAK**, čudna zgodba o velikem kitu, 100 str. ilustr. kart.
- Alberto Moravia: **RIMSKE ZGODBE** iz povojne Italije, 256 str. ppl.
- Tibor Mende: **BURMA SREDI DVEH SVETOV**, problemi razvoja v Aziji, 236 str. ilustr. ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 15.-

- Branko Čopič: **STARI NEVERNIK**, izbor kratke proze, 262 str. pl.
- Kenneth Roberts: **ARUNDEL**, roman iz Kanade 18. stoletja, 516 str. pl.
- Peter Freuchen: **NEMIRNI VIKING**, življenje med Eskimi, 408 str. pl.
- Dane Debič: **STEKLENI METULJI**, roman sodobnega slovenskega pisatelja, 232 str. ppl.
- Arthur Conan Doyle: **ŠTUDIJA V ŠKRLATNEM — ZNAMENJE ŠTIRIH**, detektivske zgodbe, 224 str. pl.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 20.-

- Ivo Zorman: **GNEZDO SRŠENOV**, otroška povest, 192 str. br.
- Victor Hugo: **POMORŠČAKI**, roman o boju človeka z morjem, 312 str. ppl.
- Z. Š. Zorin: **V DEŽELI SABSKE KRALJICE**, potopis iz Afrike, 288 str. ilustr. pl.
- Konstantin Fedin: **MESTA IN LETA**, roman, 436 str. pl.
- Homer: **LILIADA**, velika pesnitev o trojanski vojni, 190 str. ilustr. br.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 25.-

- Oskar Davičo: **BETON IN KRESNICE**, roman o graditeljih elektrarne, 364 str. pl.
- Jordan Leov: **POBRATIMA**, roman iz predvojne Makedonije, 436 str. pl.
- Dragoslav Nikolič-Micki: **JUDEŽ NI IZDAL BOGA**, ljubezniški roman, 400 str. pl.
- Mohammed Dib: **ALŽIRIJA**, roman o težkem boju alžirskega ljudstva, 434 str. ppl.
- Hans Kades: **LIUDJE V SOMRAKU**, roman iz povojne Nemčije, 356 str. pl.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 30.-

- Miroslav Krleža: **DESET KRVAVIH LET**, zbirka političnih esejev, 472 str. ppl.
- Joseph Conrad: **NOSTROMO**, roman iz južnoafriškega rudnika srebra, 492 str. pl.
- Paul Herrmann: **MED NOČJO IN JUTROM**, knjiga o poteh civilizacije, 432 str. ilustr. pl.
- James F. Cooper: **STEZOSLEDEC** ali Morje sredi kopnega, roman, 576 str. ilustr. ppl.
- John Galsworthy: **ZADNJE POGLAVJE**, trije romani avtorja „Sage o Forsythih“, 848 str. pl.

Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti. Vendar opozarjamo, da so mnogi naslovi na zalogi le v enem izvodu; zato svetujemo, da pohitite z nakupom oz. naročilom. Sicer pa obsega izbor v knjigarni še mnogo drugih lepih in zanimivih knjig po enako ugodnih cenah, tako da se obisk v „Naši knjigi“ meseca februarja še posebno izplača.

Knjigarna „Naša knjiga“

CELOVEC, PAVLIČEVA 5—7

Izvedba in prvi statistični podatki popisa prebivalstva posebne vrste

Leta 1951 vpisali vse prebivalce v jezikovno kategorijo „deutsch“, pri popisu leta 1939, v dobi nacizma, pa so vpisali v to jezikovno kategorijo manj kot polovico prebivalcev; pri popisu šoloobveznih otrok glede materinega jezika v šolskem letu 1954/55 so pa našli eno tretjino otrok s slovenskim materinim jezikom. Pri uradnem popisu prebivalstva pet let kasneje, leta 1961, kakor tudi pri popisu leta 1971, pa so našli več kot 99 % prebivalstva v jezikovni kategoriji „deutsch“.

V občini Brdo (Egg) v Ziljski dolini so pri popisu leta 1951 vpisali v kategorijo občevalnega jezika „deutsch“ 41 odst. ljudi, leta 1961 že 75 odst., leta 1971 pa kar 91 odst. prebivalcev; pri popisu šoloobveznih otrok glede materinega jezika so pa našli v šolskem letu 1954/55 skoraj 80 odst. otrok s slovenskim materinim jezikom.

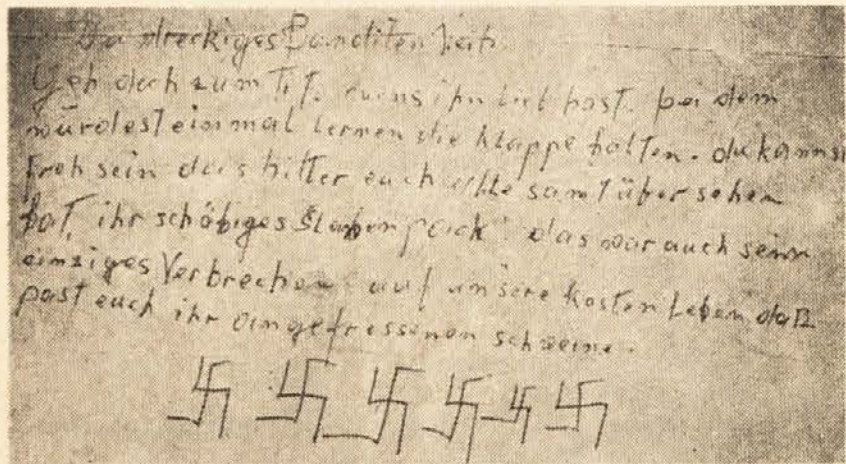
V občini Medgorje (Mieger) so pri popisu leta 1951 vpisali v jezikovno kategorijo občevalnega jezika „deutsch“ slabo desetino, leta 1961 eno četrtino, leta 1971 pa že dobre tri četrtine prebivalcev. V tako imenovane slovenske jezikovne kategorije („slovenisch“, „deutsch-slovenisch“, „slovenisch-deutsch“) so zapisali leta 1951 več kot 90 odst. prebivalcev, leta 1961 pa vsega le 3 odst., leta 1971 pa dobrih 12 odst. V tako imenovane vindišarske jezikovne kategorije („deutsch-windisch“, „windisch-deutsch“, „windisch“) niso leta 1951 vpisali nobenega prebivalca, leta 1961 pa že skoraj tri četrtine, leta 1971 pa le dobrih 10 odst.

Ce bi primerjali uradne avstrijske statistične podatke vseh treh povojnih popisov prebivalstva z nacističnim popisom leta 1939 ter s podatki šoloobveznih otrok v letu 1954/55 in bi skušali izluščiti proces spreminjanja jezikovne sestave prebivalstva v navedenih treh občinah, bi lahko sklepali, če ne bi poznali političnega ozadja popisov, da je avstrijska Koroška gle-

močnejših členov v verigi sistematične protimanjšinske politike Avstrije.

Slovenska in hrvaška manjšina sta skupaj z demokratičnim avstrijskim prebivalstvom že pred popisom prebivalstva posebne vrste na številnih zborovanjih javno protestirali in napovedovali bojkot popisu. Celoten popis je spremljala tako močna protimanjšinska propaganda, kakršne manjšini nista doživeli v vsem času po drugi svetovni vojni. Protimanjšinsko delovanje na Koroškem je ustvarilo tako ozračje zoper Slovence, ki ga lahko primerjamo z ozračjem v času plebiscita in v času nacističnega vladanja na Koroškem. K temu je prispevalo složno in vzajemno delovanje vseh treh avstrijskih strank na zvezni in še posebej deželni ravni Koroške z izrazito protimanjšinsko organizacijo „Heimatsdienst“. K ustvarjanju protimanjšinskega ozračja je v tednu pred popisom prebivalstva prispevala tudi razstrelitev partizanskega spomenika na Komlju pri Pliberku ter železniške proge v bližini Celovca pri Grabštanju. Na sam dan popisa so uporabili kot sredstvo ustrahovanja manjšin in drugega avstrijskega prebivalstva na Koroškem tudi nenormalno visoko število policijskih patrol v spremstvu policijskih psov; avstrijska vojska je manevrirala s tanki po narodnostno mešanem ozemlju. Koroška je bila v času popisa tudi polna propagandnih lepakov, ki so pozivali prebivalstvo k udeležbi pri popisu in k vpisu nemškega materinega jezika. Manjšinam nasprotne organizacije so z namenom, da bi dosegle čim popolnejšo udeležbo pri popisu, organizirale prevoz ostarelih in bolnih z doma in iz bolnic v kraje popisa z avtomobili. Pri izvajanju popisa, ki že samo po sebi krši 7. člen avstrijske državne pogodbe in načela človečanskih pravic, zapisanih v aktih OZN, niso upoštevali zakonskih določil glede tajnosti popisa. Popisovanje je bilo ponekod organizirano tako, da so lahko

Strpnost po Koroško

„Ti umazana banditska baba! Idi vendar k Titu, če ga imaš rada. Pri njem bi se naučila držati gobec. Lahko si vesela, da vas je Hitler vse skupaj prezrl, vas razcapano slovansko svojat. To je bil tudi njegov edini zločin. Na naš račun živeli, to vam prija, ve nažrte svinje.“

To „ljubeznivo“ pismo (v nemščini, ki pa kar mrgoli od očilno namenoma „zagrešenih“ pravopisnih napak) je prejela ena naših uslužbenk. Pošiljatelj sicer ni imel poguma, da bi navedel svoje ime in svoj naslov, toda s svojim „podpisom“ (kljukasti križi) je dovolj jasno pokazal, kje je doma po svojem mišljenju, ki — kakor vse kaže —

še danes usmerja njegova dejanja. Tega izbruha nacistično zadržanega šovinizma ne objavljamo zato, ker bi mu pripisovali posebno važnost. Objavljamo ga le kot enega izmed neštelihih takih in podobnih primerov, ki jih koroški Slovenci doživljamo že vsa povojna leta. Kot posamezni primeri gotovo niso pomembni, toda združeni v celoto pa so odraz tistega koroškega ozračja, v katerem je zelo težko govoriti o strpnosti, o sožitju in o enakopravnosti.

Pri tem pa je treba tudi predstaviti „uradne“ Koroške vprašali, koliko so v preteklosti napravili in koliko prispevajo danes za izboljšanje tega ozračja?

Dole pri Brdu

Minulo nedeljo je imelo gasilsko društvo Dole pri Brdu v Zilji smučarsko tekmo; okoli 50 oseb v starosti nad 16 let se je pomerilo v smuku. V začetku vreme ni bilo ugodno, deževalo je in šele ob 9. uri je posijalo sonce, tako da se je prireditev le še končala v ugodnih pogojih.

V skupini mlajših tekmovalcev je zmagal Josef Novak iz Melvič, med starejšimi pa je osvojil zmago Wasti Mörtl z Brda. Moštvo iz Melvič se je uveljavilo tudi v moštveni konkurenci, saj si je osvojilo prvo mesto pred ekipama iz Dol in Brda.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 12. 2.: 8.00 Mala čebelica — 8.15 Vrtec na obisku — 8.30 Jole — 9.00 Grdina pod kamnom — 9.20 Skrivnosti morskih globin — 9.45 Psihologija dela — 10.05 Dokumentarna oddaja — 10.45 Kopernik — Drama — 17.45 Sirotica — 19.30 Dnevnik — 19.50 Zunanjepolitična tema tedna — 20.00 Mož na položaju — 21.30 Dnevnik — 21.45 625 — 22.25 Jazz.

NEDELJA, 13. 2.: 7.55 Poročila — 8.00 Za nedeljsko dobro jutro — 9.10 Fallada: Kmetje, bombe in oblast — 10.35 Veliki raziskovalci — 11.25 Mozaik — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — 16.40 Košarka — 18.00 Poročila — 18.05 Vročinski val — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Marodič Marija — 21.15 Celina nasprotij — 21.50 Šport — 22.20 Dnevnik.

PONEDELJEK, 14. 2.: 8.10 Šolska oddaja — 16.20 Kmetijska oddaja — 17.05 Pustni torek — 17.15 Japonska priroda — 17.40 Obzorik — 17.55 Prvih 365 dni v otrokovem življenju — 18.25 Mozaik — 18.30 Dogovarili smo se — 18.45 Mladi za mlade — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Ziveti svoje življenje — 21.55 Kulturne diagonale — 22.35 Dnevnik.

TOREK, 15. 2.: 8.00 Šolska oddaja — 17.30 Pika Nogavička — 17.55 Obzorik — 18.10 Dober večer, Sanja — 18.40 Mozaik — 18.45 Kajuhovo sporočilo — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Diagonale — 20.35 Zvezde gledajo z neba — 21.55 Dnevnik.

SREDA, 16. 2.: 8.10 Šolska oddaja — 17.15 Desetnica — 17.30 Monet — 17.55 Obzorik — 18.00 Ne prezrite — 18.40 Mozaik — 18.45 Od vsakega jutra raste dan — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Cezar in Rozačija — 21.55 Neverjeten stroj.

ČETRTEK, 17. 2.: 8.00 Šolska oddaja — 17.00 Otvoritev nove ekonomske fakultete — 18.00 Obzorik — 18.15 Mozaik — 18.20 Risanka — 18.25 Mala čebelica — 18.40 Utanilo je sonce — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Ronnie prihaja — 20.25 Po polji združevanja dela sredstev in zemlje — 21.15 Gorila nebo in zemlja — 21.40 Miniature — 21.50 Dnevnik.

PETEK, 18. 2.: 8.10 Šolska oddaja — 15.40 Smuški poleti — 17.10 Križem kračem — 17.25 Pisani svet — 17.55 Obzorik — 18.10

RADIO — TELEVIZIJA

RADIO CELOVEC

SOBOTA, 12. 2.: 6.05 Kaj se dogaja v Avstriji — 8.10 Družinski magazin — 9.00 V žarišču — 9.45 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Zeleni magazin — 13.00 Deželni razgledi — 13.30 Lepi glasovi, prijetne melodije — 14.00 Voščila — 15.30 Ljudske viže — 16.00 Servis — 17.10 Pestro sobotno popoldne — 18.00 Deželni razgledi — 18.30 Kulturni magazin — 20.05 Vaša številka, prosim! — 22.00 Poročila in šport — 22.20 Plesna glasba po naročilu — 0.00 Poročila.

NEDELJA, 13. 2.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.00 Zabavna glasba — 10.30 Radijska pravljica — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.00 Deželni razgledi — 13.15 Iz mestnega gledališča — 13.25 Glasbeni desert — 14.30 Voščila — 17.05 Veselite se življenja — 18.00 Deželni razgledi — 18.15 Koroška ljudska glasba — 19.30 Glasba — 20.05 Boj proti raku — 21.30 Satirični tedenski magazin — 22.00 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 14. 2.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.30 Ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Z zvonečo glasbo — 15.00 Še vedno priljubljeno — 17.10 Kaj radi slišimo — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Melodija za vsaki letnik — 20.05 Primer Franz Jägerstätter — 21.05 Evergreeni humorja — 21.30 Udarac za udarac — 22.00 Poročila in šport.

TOREK, 15. 2.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji — 6.50 Dobro jutro na Koroškem — 8.05 Ženski magazin — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Na obisku pri koroških zborih — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Za potrošnike — 17.10 V dunajski kavarni — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Zborovska glasba — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 Velika glasbena parada — 21.30 „Goreča ljubezen“ — 22.00 Poročila in šport.

SREDA, 16. 2.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 8.05 Ženski magazin — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Na obisku pri koroških zborih — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Za potrošnike — 17.10 V dunajski kavarni — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Zborovska glasba — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 Velika glasbena parada — 21.30 „Goreča ljubezen“ — 22.00 Poročila in šport.

ČETRTEK, 17. 2.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji — 8.05 Ženski magazin — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 550 - Tiska: Založništvo in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

ŠPORTNI VESTNIK — ŠPORTNI

● SMUČANJE

SLALOM ZA TEKMOVANJE KANDAHAR DOBIL STENMARK

Slalom v St. Antonu je v nedeljo dobil veliki švedski favorit v tekmovalstvu za svetovni pokal, Ingemar Stenmark. Na prvem teku je Stenmark deklariral konkurente, predvsem Avstrijca Heideggerja, ki je na prvem teku zasedel samo osmo mesto. Na drugem spustu pa je bil najmočnejši Heidegger, ki je prehitel Šveda za 72 stotink. Napredoval je od osmega na drugo mesto ter je za Stenmarkom zaostajal le za 9 stotink sekunde. Tretje mesto je osvojil Paul Frommelt iz Liechtensteina.

Avstrijci so z izjemo Heideggerja razočarali; medtem ko so bili po prvem teku še štirje med prvo deseterico, se je po drugem spustu poleg Heideggerja obdržal le še Hinterseer na desetem mestu. Klammer ima lepe možnosti, da osvoji zmago v kombinaciji, saj sta njegova najhujša konkurenta Thöni in Tresch v slalomu izpadla.

Smuk, ki bi štel h kombinaciji, so morali v St. Antonu radi slabega vremena odpovedati; preložili so ga v švicarski Laax.

V tekmovalstvu za svetovni pokal vodi trenutno Stenmark pred Klammerjem in Heideggerjem.

● HOKEJ NA LEDU

PLAY-OFF: KAC V PRVEM SPOPADU DEKLASIRAL IEV Z REZULTATOM 9:1

V prvem spopadu je KAC v torek zvečer pred več ko 5000 gledalci doma premagal innsbruški EV z rezultatom 9:1. Tirolci so bili tokrat enostavno preslabi, da bi mogli kljubovati razigranim Celovčanom. Najboljši čas so imeli domačini v drugi tretjini, ko so nasuli gostom kar pet golov v mrežo.

Najboljši igralci KAC so bili tokrat Pregl, Salovaara, Felfernig, Puschnig (ki je igral s poškodovano roko), Rudi König ter Pöck.

Gole za domačine so dali: Rudi König (4), Walter König, Dmitrijew, Brabnat, Sadjina ter Woath.

V drugi tekmi za Play-off pa je ATSE Gradec premagal v hali Liebenau dunajski EV z rezultatom 4:2.

Na drugi tekmi proti ECSI-ju je KAC v sredo zvečer doma premagal Tirolece z rezultatom 8:3. Čeprav Celovčani niso igrali s polno paro, so visoko premagali goste.

Pri KAC-ju je treba tokrat posebno pohvaliti vratarja Pregla, mlado reprezentančno linijo Rudi König-Pöck-Sadjina ter legionarja Dmitrijevja. Gole ja KAC so dali Pöck (2), Rudi König, Sadjina, Puschnig, Gasser, Walter König ter Salovaara.

Spominski pohod na Stol

Kot druga leta, tako se bomo slovenski planinci na Koroškem tudi letos udeležili tradicionalnega pohoda na Stol, ki bo 20. februarja že dvanaesti izveden na omenjeni najvišji vrh Karavank.

Dne 20. februarja 1942, torej pred 35 leti, je bila pri takratni Prešernovi koči tik pod Stolum bitka med partizani in fašistično policijo. V neenakem boju je zgubil svoje življenje Jože Koder iz Baške grape. Takrat je bila požgana tudi Prešernova koča, ki pa so jo pred leti spet obnovili, tako da bo v nedeljo 20. februarja spet cilj velike množice srčnih planincev. Tudi letos bo pokrovitelj tega množičnega pohoda na Stol časopis „Delo“.

Letošnji 12. spominski pohod na Stol se bo odvijal v počastitev 85. rojstnega dne voditelja jugoslovanskih narodov tovariša Tita, 40. obletnice njegovega prihoda na čelo KPJ, 40. obletnice ustanovitve KPS, 35. obletnice boja na Stolu in 15. obletnice prvega zimskega spominskega pohoda na Stol. Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi svoje člane in prijatelje, da se udeležijo tega tradicionalnega planinskega pohoda. Predpogoj za udeležbo je vsekakor dobra oprema, predvsem pa obutev.

Za primer slabega vremena ali neprimernih snežnih razmer pripravljajo organizatorji tako kot lani še eno varianto poti, ki se bo vlekla od Valvazorjevega doma preko Žirovniške, Zabreške in Doslovške planine k lovski koči LD Stol (kontrola), od tam mimo obeležja borke Julke Jensterle in spet nazaj h karavli nad Valvazorjevim domom.

Skupine, ki se bodo udeležile pohoda, bodo spremljali izkušeni planinci in gorska reševalna, tako da bo poskrbljeno za čim bolj varen potek tega mogočnega in množičnega pohoda, za katerega računajo, da se ga bo — to je odvisno seveda od vremena — udeležilo okrog 2000 planincev in planink.

Cerkljanska lautarija — 18.45 Fruška gora — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.05 Kopernik — 21.10 Sicilija na severu — 21.55 Ulica San Francisca — 22.45 Dnevnik.

SLOVENSKE ODDAJE
RADIO CELOVEC

SOBOTA, 12. 2.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 13. 2.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 14. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Revija koroških zborov.

TOREK, 15. 2.: 9.30 Narodno-zabavna glasba — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 16. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Minute z ... — Iz koroške literarne delavnice: Toni Haderlap.

ČETRTEK, 17. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — „Komu verovati“ — Družinski magazin.

PETEK, 18. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Kar po domače.

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje“ vabi na

SKIOPTIČNO PREDAVANJE
O SREDNJI AZIJI

v petek 18. februarja 1977 ob 19. uri v društveni sobi v Borovljah, Dollichgasse 4.
Predavatelj: Mirko Kunčič.
Lepo vabljeni! Odbor

Klub slovenskih občinskih odbornikov vabi na

PLES

v soboto 12. februarja 1977 ob 20. uri pri Šoštarju v Globasnici.
Igrajo Fantje treh dolin
Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Obir“ na Obirskem vabi na

VEČER PETJA IN GLASBE

v soboto 12. februarja 1977 ob 20. uri pri Kovaču na Obirskem.

Sodelujejo: Kvartet iz Slovenjke Plajberka
Ansambel „Drava“ in pevci SPD „Borovlje“ iz Borovlj.
Prisrčno vabljeni! Odbor

Slovensko kulturno društvo „Jepa-Baško jezero“ vabi na igro

„JEPPE S HRIBA“

v nedeljo 13. februarja 1977 v Kulturnem domu v Ločah ob 19.30 uri.

Gostuje: SPD „Rož“ iz Št. Jakoba v Rožu
Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ iz Radiš vabi na komedijo

„VDOVA ROŠLINKA“

v nedeljo 20. februarja 1977 ob 14. uri v farni dvorani v Št. Ilju.

Gostuje: Igralska skupina Slovenskega prosvetnega društva „Radiše“ z Radiš.

Ljubitelji odrske umetnosti prisrčno vabljeni!

Odbor

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu vabi na predvajanje filmov

„ZILJSKO ŠTEHVANJE“

„KAPLAN
MARTIN ČEDERMAC“

v nedeljo 13. februarja 1977 ob 14. uri v občinskem domu v Brdu (Egg).

Vsi prisrčno vabljeni!

Mladina v Železni Kapli vabi na igro

„JEPPE S HRIBA“

v soboto 12. februarja 1977 ob 19.30 uri v farni dvorani v Železni Kapli.
Gostuje: SPD „Rož“ iz Št. Jakoba v Rožu
Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobrli vasi vabi na igro

„PRIČARANI ŽENIN“

ki bo v nedeljo 13. februarja 1977 ob 14.30 uri v kulturnem domu v Dobrli vasi.

Nastopajo igralci farne mladine iz Vogrč.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Vrtča“ v Slovenjem Plajberku vabi na komedijo

„VDOVA ROŠLINKA“

v soboto 19. februarja 1977 ob 19.30 uri pri Foltu v Slovenjem Plajberku.

Gostuje: Igralska skupina Slovenskega prosvetnega društva „Radiše“ z Radiš. Ljubitelji odrske umetnosti prisrčno vabljeni!

Odbor

2 Baustoffverkäufer

geeignet für Innen- und Außendienst werden sofort eingestellt.

Nur dynamische Fachkräfte mit guten Umgangsformen und slowenischen Sprachkenntnissen sollen sich melden.

Geboten wird Angestelltenverhältnis, Fixum, Provisionen, Pkw, ev. Dienstwohnung.

Vorsprachen schriftlich oder telefonisch bei Firma FERLACHER BETONWERK PAGITZ Tel. (0 42 27) 23 75